

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARI DIREKTOR VA
MUTAXASSISLARINI QAYTA TAYYORLASH VA ULARNING
MALAKASINI OSHIRISH INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
Maktabgacha ta’lim tashkilotlari
direktor va mutaxassislarini qayta
tayyorlash va ularning malakasini
oshirish instituti, o‘quv va metodik ishlar
bo‘yicha prorektori
D.Z.Dustov
_____ 2026 y.

“Maktabgacha va inklyuziv ta’lim metodikasi” kafedrası

“MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TIL
O‘QITUVCHISI VA OILA HAMKORLIGI”
o‘quv modulidan

O‘QUV-USLUBIY MAJMUA

Ta’lim turi: **Malaka oshirish**

Malaka oshirish muddati: **1 oy (100 soat)**

Toshkent-2026

Annotatsiya: Maktabgacha ta'lim tashkiloti til o'qituvchilariga maktabgacha ta'lim tashkilotlarida oila va mahalliy jamoatchilik bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatish mazmun va mohiyatini ochib beradi.

Tuzuvchi: MTTDMQTMOI "Maktabgacha va inklyuziv ta'lim metodikasi" kafedrası katta o'qituvchisi
N.M. Uralova

Taqrizchilar: Xalqaro Nordik Universiteti,
Psixologiya va maktabgacha ta'lim kafedrası
katta o'qituvchisi, p.f.f.d (PhD)
D.A.Sharafutdinova

MTTDMQTMOI "Pedagogika psixologiya"
kafedrası mudiri, p.f.f.d. (PhD), dotsent
D.I.Saidova

Malaka oshirish toifasi: Maktabgacha ta'lim tashkiloti til
o'qituvchilari.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti Ilmiy kengashining 2026-yil 29 yanvardagi 1-sonli qarori bilan ma'qullangan.

MUNDARIJA

I.	KIRISH	4
II.	TEXNOLOGIK XARITA	6
III.	MA'RUZA MATN VA O'QUV MATERIALLAR	7
IV.	O'Z-O'ZINI TEKSHIRISH UCHUN TEST SAVOLLAR	26
V.	MODUL YUZASIDAN MALAKA ISHI MAVZULARI	28
VI.	TARQATMA MATERIALLAR	29
VII.	ATAMALAR IZOHLI LUG'ATI	34
VIII.	FOYDALANISHGA TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOT VA MANBALAR RO'YXATI	36

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasining 2019 yil 16 dekabrda “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida” O‘RQ 595-son Qonuni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 maydagi “O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida” PQ-4312-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 13 maydagi “Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 391-son qarori, 2020 yil 22 dekabrda “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to‘g‘risida” 802-son qarori, 2021 yil 11 avgustda “Reabilitatsiya markaziga ega bo‘lgan davlat ixtisoslashtirilgan ko‘p tarmoqli maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining ayrim qarorlariga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish to‘g‘risida” 510-sonli qarori, O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirining 2018 yil 21 noyabrda “Maktabgacha ta’lim muassasasining kuzatuv kengashi haqidagi namunaviy nizomini tasdiqlash to‘g‘risida” 2-MX – sonli buyrug‘i, 2018 yil 6 dekabrda “Maktabgacha ta’lim muassasalarining Kuzatuv Kengashlari faoliyatini tashkil etish haqida” 239-sonli buyrug‘i, 2021 yil 12 iyulda “Maktabgacha ta’lim tizimida uzluksiz metodik xizmat ko‘rsatish ishlarini yanada rivojlantirish to‘g‘risida” 128-sonli buyrug‘i, O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirining 2024 yil 8 noyabrda “Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida malaka oshirishning “Metodik mahorat kuni” va “Metodik mahorat soati” tadbirlarini bosqichma-bosqich joriy etish to‘g‘risida” 362-sonli buyrug‘i, 2025 yil 29 avgustda “MTT pedagoglarining ish hujjatlarini tasdiqlash to‘g‘risida” 323-sonli buyrug‘i ijrosini ta’minlash maqsadida ushbu o‘quv-uslubiy majmua ishlab chiqilgan.

“Maktabgacha ta’lim tashkiloti til o‘qituvchisi va oila hamkorligi” modulining o‘quv-uslubiy majmuasi maktabgacha ta’lim tashkiloti til o‘qituvchilari malakasini oshirish jarayonlarining mazmunini takomillashtirish va ularning kasbiy kompetentligini muntazam oshirib borishni taqozo etadi.

Modulning maqsadi va vazifalari

Modul maqsadi: Tinglovchilarda maktabgacha ta’lim tashkiloti til o‘qituvchisi va oila hamkorligi asoslari, til o‘qituvchisining oila bilan o‘zaro munosabat shakllari, til o‘qituvchisining oilalar bilan hamkorlik faoliyatini “Ilk qadam” Davlat o‘quv dasturi asosida integratsiyalash kabi bilim, ko‘nikma va malakalarini takomillashtirish.

Kutilayotgan natijalar: Tinglovchilar “Maktabgacha ta’lim tashkiloti til o‘qituvchisi va oila hamkorligi” modulini o‘zlashtirish natijasida quyidagi bilim, ko‘nikma va malakalarga ega bo‘lishlari kerak:

MTT va oilaning ta’lim-tarbiya funksiyalarini bilib oladilar.

Oilalar bilan hamkorligini rivojlantirishga qaratilgan me‘yoriy-huquqiy hujjatlar mazmunini bilib oladilar

Oilalar va mahalliy jamoatchilik hamkorligida pedagogning rolini bilib oladilar.

Oilalar bilan o‘zaro hamkorlikning an’anaviy va innovatsion shakllari bo‘yicha ko‘nikma va malakaga ega bo‘ladilar

Til o‘qituvchisining oilalar bilan o‘zaro hamkorlikni o‘rnatishdagi kreativ yondashuvi bo‘yicha ko‘nikma va malakaga ega bo‘ladilar

“Ilk qadam” Davlat o‘quv dasturi asosida til o‘qituvchisi va oilalar bilan hamkorligini tashkil etish ishlar bo‘yicha ko‘nikma va malakaga ega bo‘ladilar.

TEKNOLOGIK XARITA

Vaqt	Mavzu	Jarayon	Resurs, tarqatma materiallar	Tinglovchining faoliyati
80 daqiqa	Maktabgacha ta'lim tashkiloti til o'qituvchisi va oila hamkorligi asoslari. (nazariy 2 soat)			
30 daqiqa	MTT va oilaning ta'lim-tarbiya funksiyalari.	Ma'ruza, bahs-munozara metodi.	Slaydlar asosida ma'ruza. Maktabgacha ta'lim tashkiloti til o'qituvchisi va oila hamkorligi yuzasidan savollar yozilgan slaydlar.	Tinglaydi, savol-javob, ma'lumotlarni yozib oladi, fikr mulohaza, juft bo'lib ishlash
30 daqiqa	Oilalar bilan hamkorligini rivojlantirishga qaratilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar,	Ma'ruza, "Aqliy hujum" metodi.	Elektron doska, marker, ruchka, mavzu yuzasidan tayyorlangan slaydlar.	Tinglaydi, savol-javob, ma'lumotlarni yozib oladi, fikr mulohaza, juft bo'lib ishlash
20 daqiqa	Oilalar va mahalliy jamoatchilik hamkorligida pedagogning roli.	Ma'ruza, bahs-munozara «Klaster» metodi.	Elektron doska, marker, ruchka, mavzu yuzasidan tayyorlangan slaydlar.	Tinglaydi, savol-javob, ma'lumotlarni yozib oladi, fikr mulohaza, juft bo'lib ishlash
80 daqiqa	Til o'qituvchisining oila bilan o'zaro munosabat shakllari. (amaliy 2 soat).			
40 daqiqa	Oilalar bilan o'zaro hamkorlikning an'anaviy va innovatsion shakllari.	Ma'ruza, ko'rgazmali, "Kalit so'zlar" metodi.	Til o'qituvchisining oila bilan o'zaro munosabat shakllari yuzasidan slayd, kichik guruhlariga topshiriqlar, marker, A3 qog'oz.	Tinglaydi, savol-javob, hujjatlarni o'rganadi, topshiriqni bajarib taqdimot, xulosa va savol javoblar
40 daqiqa	Til o'qituvchisining oilalar bilan o'zaro hamkorlikni o'rnatishdagi kreativ yondashuvi.	Ma'ruza, savol-javob, bahs-munozara	Tarqatma materiallar, kichik guruhlarda ishlash.	Guruhlar taqdimoti xulosa va savol javoblar
80 daqiqa	Til o'qituvchisining oilalar bilan hamkorlik faoliyatini "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi asosida integratsiyalash (amaliy 2 soat).			
30 daqiqa	MTT ta'lim-tarbiya jarayonida ota-onalarning ishtiroki.	Bahs-munozara metodi.	Elektron doska, mavzu yuzasidan tayyorlangan slaydlar, marker, A3 qog'ozi.	Vazifani jamoaviy bajaradilar, taqdimot, savol-javob
50 daqiqa	"Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi asosida til o'qituvchisi va oilalar bilan hamkorligini tashkil etish.	"Intervyu", bahs-munozara metodi	Slayd, kichik guruhlariga topshiriqlar, tarqatmalar, marker, A3 qog'ozi	Vazifani jamoaviy bajaradilar, taqdimot, savol-javob

MA'RUZA MATNI VA O'QUV MATERIALLARI

1-mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkiloti til o'qituvchisi va oila hamkorligi asoslari (80 daqiqa)

Reja:

1. MTT va oilaning ta'lim-tarbiya funksiyalari.
2. Oilalar bilan hamkorligini rivojlantirishga qaratilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar.
3. Oilalar va mahalliy jamoatchilik hamkorligida pedagogning roli.

Tayanch so'z va tushunchalar: hamkorlik, oila, ilk bolalik, bolalar shaxsi rivojlanishi, individual yondashuv, emotsional mustahkamlash, umumiy qiziqishlar.

1. MTT va oilaning ta'lim-tarbiya funksiyalari.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oila va mahalliy jamoatchilik bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatish zaruriyati hozirgi paytda dolzarb bo'lib qolmoqda.

Olib borilgan ilmiy izlanish va tajribalar shuni ko'rsatadiki, tarbiyachilar, oilalar va jamoat a'zolari o'rtasidagi kuchli hamkorlik bolalarning rivojlanishi va ta'lim olishiga ijobiy hissa qo'shadi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim ushbu hamkorlikni maktabgacha ta'lim tashkilotlarida berilayotgan ta'limni kuchaytirish va kengaytirish, shuningdek, uyda va jamiyatda sodir bo'layotgan qiziqish va ta'limni rivojlantirish uchun zarur degan ishonchga asoslanadi.

Hamkorlik deganda, ikkala tomonning ham huquq va majburiyatlari mavjud bo'lib, bir-birlarini layoqatli deb bilishlari va bir-birlarini sherik sifatida qadrlashlari nazarda tutiladi. Hamkorlik tarbiyachi bilan ishlaydigan oila va jamoa qadriyatlari, turmush tarzi, o'ziga xos xususiyatlarini tan olish va ularni qadrlashi, shuningdek, bolalarning o'qishi va rivojlanishiga hissa qo'shadigan ko'plab muhim usullarni qadrlashlarini talab qiladi. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlaydigan tarbiyachilar farzandlar oilada va jamoada nimalarni o'rganayotganiga tayanib, ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

"Ilk qadam" davlat o'quv dasturida: "Bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash uchun maktabgacha ta'lim tashkiloti ota-onalar bilan o'zaro munosabatlarining quyidagi shakllaridan foydalanishlari mumkin:

- maktabgacha ta'lim tashkiloti ota-onalarning umidlarini hisobga olish;
- ota-onalarga erta rivojlanish masalalari bo'yicha ma'lumot berish;
- ota-onalarni o'quv-tarbiya jarayonida faol ishtirok etishga jalb qilish;
- ota-onalarning maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatida ishtirok etish tashabbusini qo'llab-quvvatlash".

So'nggi ikki yil ichida, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va Vazirlar Mahkamasining maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish to'g'risida qarorlari qabul qilinganidan so'ng, oila va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi o'zaro

munosabatlarning yangi falsafasi ishlab chiqila boshlandi. Bu ota-onalar bolalarni tarbiyalash va rivojlantirish uchun javobgardir va boshqa barcha ijtimoiy institutlar ushbu faoliyatni qo'llab-quvvatlashga va to'ldirishga chaqiriladi degan fikrga asoslanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti oilani qo'llab-quvvatlovchi ijtimoiy tashkilot sifatida bolani tarbiyalash, o'qitish va rivojlantirishga yordam beradi. Mavjud ijtimoiy-madaniy va iqtisodiy sharoitda oila va jamoat tashkilotlari bilan o'zaro munosabatlar mahalla fuqarolar yig'ini faoliyatining muhim yo'nalishi hisoblanadi.

Ma'lum bir bosqichda oila, ilk bolalikni parvarish qilish maktabgacha ta'lim tashkilotlari va mahalliy jamoatchilik asosiy o'quv, tarbiyaviy va rivojlanayotgan mikromuhit – ta'lim makonini tashkil qiladi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti ham, oila ham, mahalla ham ijtimoiy tajribani bolaga o'ziga xos tarzda yetkazadi. Faqat ular bir-biri bilan uyg'un holda kichkina insonning katta dunyoga qadam tashlashlari uchun eng yaxshi sharoitlarni yaratadilar.

Tarbiyachi va ota-onalarning hamkorligi sheriklarning teng huquqli pozitsiyasini, o'zaro ta'sir qiluvchi tomonlarning individual imkoniyatlari va qobiliyatlarini hisobga olgan holda hurmat qilishni anglatadi va tarbiyachilar, ota-onalar va jamiyat o'rtasidagi hamkorlikni amalga oshirishning eng muhim usuli bu o'zaro munosabatdir, bunda ota-onalar passiv kuzatuvchi emas, balki faol ishtirokchilar bo'lib, o'quv jarayoni, bolalarni parvarish qilish sifatini oshirish va rivojlantirish bilan bog'liq muammolarni hal qilishda jamoaning to'liq a'zolari sanaladi. Bularning barchasi biz ota-onalar va jamoatchilik bilan ishlashni MTT faoliyatini muvaffaqiyatli tashkil etish va pedagogik faoliyatining muhim sharti sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi.

V.A.Suxomlinskiy, tarbiya va rivojlanish vazifalari bolalar bog'chasi oila bilan aloqani saqlab, uni o'z ishiga jalb qilgan taqdiridagina muvaffaqiyatli hal qilinishi mumkinligini ta'kidlaydi.

Oila va yosh bolalarni parvarishlashning maktabgacha yoshdagi bolalar shaxsi rivojlanishiga ta'siri prinsipial ravishda pedagoglar, jamoat tashkilotlari va oilalarning birgalikdagi faoliyati orqali amalga oshiriladi, bunda tarbiya bilan shug'ullanuvchi barcha shaxslar, tashkilotlar, jamoat tashkilotlari birgalikda harakat qilishlari, kelishilgan talablarni bir-birlariga ko'rsatishi, bir birlariga yordam berishi, pedagogik ta'sirni to'ldirish va kuchaytirishi kerak. Agar bunday birdamlik va sa'y-harakatlarni muvofiqlashtirishga erishilmasa, unda muvaffaqiyatga erishish qiyin.

MTT bilan oila va jamoatchilikning o'zaro hamkorligini tashkil etish quyidagi asosiy prinsiplarga asoslanadi:

1. Tarbiyachilar va ota-onalar o'rtasidagi do'stona muloqot. Ushbu prinsip muloqotga ijobiy munosabatni bildiradi va ilk bolalik ta'limi tarbiyachilarining ota-onalar bilan olib boradigan barcha ishlariga asoslanadi. Tarbiyachilar har kuni ota-onalar bilan muloqot qilishadi va bu butun oilaning maktabgacha ta'limga munosabati qanday

bo'lishiga bog'liq. Har kuni tarbiyachilar va ota onalar o'rtasidagi xayrixohlik aloqasi alohida o'tkaziladigan tadbirdan ko'proq narsani anglatadi.

Ushbu tamoyil muloqotga ijobiy munosabatni nazarda tutadi va tarbiyachilar butun faoliyati davomida ota-onalar bilan ishlashi uchun zamin yaratadi. Tarbiyachilarning ota-onalar kategoriyalari bilan muloqotida talabchan ohang mos emas.

2. Individual yondashuv. Hamkorlikning ushbu prinsipi nafaqat bolalar bilan ishlashda, balki ota-onalar bilan ishlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ota-onalar bilan muloqotda bo'lgan tarbiyachilar vaziyatni, ota-onalarning kayfiyatini his qilishlari kerak. Bu yerda tarbiyachilarning ota-onalarga ishonchi, hamdardligi va birgalikda muayyan vaziyatda bolaga qanday yordam berishini o'ylash qobiliyati va pedagogik qobiliyati muhim ahamiyatga ega.

3. Murabbiylik emas, hamkorlik Aksariyat zamonaviy onalar va otalar ziyoli, bilimli va albatta, o'z farzandlarini qanday tarbiyalash kerakligini yaxshi bilishadi. Shuning uchun bugungi kunda pedagogik bilimlarni o'rgatish va oddiy targ'ib qilish pozitsiyasi ijobiy natijalarga olib kelishi mumkin emas. Og'ir pedagogik vaziyatlarda oilaga o'zaro yordam va qo'llab quvvatlash muhitini yaratish, oilaviy muammolarni tushunish va yechimini topishda MTT jamoasining oila muammolarini hal qilishda samimiy yordam bermoqchi ekanligini e'tirof qilishi kerak.

4. Dinamiklik. MTT bugungi kunda oddiy faoliyat ko'rsatish rejimida emas, balki rivojlanish rejimida bo'lishi kerak, mobil tizim bo'lishi, ota-onalarning ijtimoiy tarkibidagi o'zgarishlarga, ularning ta'lim ehtiyojlariga va ta'limga bo'lgan talablariga tezda javob berishi kerak. Shundan kelib chiqqan holda MTTning oila bilan ishlash shakli va yo'nalishlari o'zgarishi kerak.

5. Ochiqlik. Maktabgacha ta'lim tashkilotining oila uchun ochiqligi – har bir ota-onaga uning bolasi qanday yashayotganini va rivojlanishini bilish va ko'rish imkoniyatini yaratib berishdan iboratdir. Bu muammoli vaziyatlarning paydo bo'lishining oldini olishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, tarbiyachilar va ota-onalar o'rtasida shaxsiy aloqalarni o'rnatish, har kuni ota-onalarga bolaning kunni qanday o'tkazganligi, nimani o'rganganligi, qanday yutuqlarga erishganligi haqida ma'lumot berib borish kerak. Shuning asosida ota-onalarning psixologik qobiliyatini qo'llab-quvvatlash zamonaviy davrning eng dolzarb vazifasiga aylandi.

Ota-onalar va tarbiyachilarning birgalikdagi faoliyati bizga bolalarni tarbiyalashda mavjud muammolarini birgalikda aniqlash va ularni hal qilish imkonini beradi. Bunday hamkorlik quyidagi jihatlariga yordam beradi:

- ikkala tomonning ta'lim olishi imkoniyatlarini o'rganish;
- yutuqlar va muammolarni tarbiyachi bilan birgalikda aniqlash (bolaning rivojlanish xaritasi ma'lumotlari asosida);
- o'qitish, ta'lim va rivojlanishning dolzarb muammolari nuqtai-nazaridan bolalar va kattalarning birgalikdagi loyihaviy faoliyati.

Yuqoridagi hamkorlik yondashuvidan kelib chiqqan holda, MTTlari oilalar va mahalliy jamoatchilik bilan birgalikda MTTning maqsad va vazifalarini belgilaydi.

Maqsadlar:

- *Ota-onalar va mahalliy jamoatchilik bilan o'zaro munosabatlar uchun qulay muhitni yaratish.*
- *Ota-onalar va mahalliy jamoatchilik bilan o'zaro munosabatlarni o'rnatish.*
- *Ota-onalarning ta'lim jarayonida, turli qo'shimcha tadbirlarda ishtirok etishini faollashtirish.*

Vazifalar:

- *Ota-onalar bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatish va ularning psixologik va pedagogik mahoratini qo'llab-quvvatlash.*
- *Bolalar bilan o'yin sheriklik munosabatlarini o'rnatish va ularning maktabgacha ta'lim tashkilotlarida muvaffaqiyatli rivojlanishiga yordam berish.*

2. Oila, hamkorlik, hamkorlikning asosiy tamoyillari, oilalar bilan hamkorligini rivojlantirishga qaratilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar.

Jamiyat va oilaviy ta'lim o'rtasidagi munosabatlar g'oyasi bir qator me'yoriy hujjatlarda, shu jumladan "O'zbekiston Respublikasining 2030 yilgacha maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi" va "Umumiy tipdagi davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari to'g'risidagi Nizom"da o'z aksini topgan (Vazirlar Mahkamasining 2019 yil № 13 maydagi 391-son qarori).

Aksar pedagoglar o'zlariga o'xshash tajribaga ega bo'lgan va pedagoglardan xuddi shunday narsani kutadigan oila bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini o'rnatish osonlashadi. Bu ko'pincha maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatida muntazam faol ishtirok etadigan oilalar, masalan, bayram tadbirlarida, guruhlarda ko'ngilli ravishda qatnashadigan, materiallarni taqdim etish va yig'ilish va konferensiyalarda ishtirok etadigan ota-onalar bo'lib, pedagoglar ulardan nimani kutayotganliklarini bilishadi.

Fikrlari biznikidan farq qiladigan oilalar yoki pedagoglar kutganidek har xil tadbirlarda ishtirok etmaydigan oila bilan hamkorlik o'rnatish juda qiyin bo'lishi mumkin. Biz hatto bu oilalar o'z farzandlari va ularning ta'lim olishlari xususida kamroq g'amxo'rlik qilishlariga yoki o'z farzandlarini tarbiyalashda nisbatan kam bilimga ega ekanligiga ishonishimiz mumkin.

Hamkorlik boshqa tomonni hurmat qilishni, ularning ehtiyojlariga javob berishni va nima ishlayotganini va nima ishlamayotganligiga o'z munosabatini bildirishni talab qiladi. Bunday munosabatlarni boshlash uchun pedagoglar o'zlari tarbiyalaydigan bolalarning oilasi to'g'risida ma'lumotlarni bilishlari kerak.

Oila farzandlarning birinchi va eng muhim tarbiyachisidir. Bolaning birinchi o'qituvchisi sifatida oilaning asosiy rolini tan olish va qadrlash juda muhim. Ota-onalar va boshqa yaqin oila a'zolari kichkina bolaning hayotidagi eng muhim

insonlar bo'lib, ularning birinchi va eng uzoq o'qituvchilari bo'ladi. Oila muhitida bolalarda quyidagi hislar shakllanadi:

- *ular yashayotgan jamoaga tegishli bo'lish va ular bilan aloqa hissi;*
- *jismoniy farovonlik, jumladan oziq-ovqat, boshpana, kiyim-kechak va tibbiy xizmat;*
- *gullab-yashnagan rivojlanish, shu jumladan, ularning hissiy, ijtimoiy, ma'naviy, til va jismoniy rivojlanishi, oila, madaniyat va jamiyat a'zosi sifatida o'ziga xoslik hissi.*

Maktabgacha ta'lim boshlanganda oilalar bolalarga aksar ko'nikmalarni shakllantirgan: ovqatlanishdan va ichishdan tortib to o'zlariga va boshqalarga qarashgacha o'rgatgan bo'ladi. Ularning aksariyati bolalarga o'z ehtiyojlarini qanday qondirish kerakligini, ularning yoshiga va madaniyatiga qarab o'zlarini qanday tutishni, shuningdek, ona tilida og'zaki va og'zaki bo'lmagan muloqot qilishni o'rganishda yordam berishadi.

Bolalar o'zlari haqida bilishadi va o'zlarining shaxsiy xususiyatlarini oilalari va jamoa muhitida yaratadilar. O'zini va guruhini aniqlashning kuchli hissi, shuningdek, tegishli bo'lish hissi ijtimoiy-emotsional rivojlanish va aqliy salomatlik uchun muhimdir.

Oila va ota-onalar farzandlari uchun asosiy mas'uliyatni o'z zimmalariga oladilar. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari oila va ota-onalarning rolini to'ldirishlari, ular bilan hamkorlikda ta'lim xizmatlarini rivojlantirishlari kerak. Ota-onalar va boshqa oila a'zolari o'z farzandlarini juda yaxshi bilishganligi sababli, tarbiyachilar ular bilan muloqotda bo'lishlari va ular bilan farzandi uchun eng yaxshisini muhokama qilishlari kerak. Ota-ona va oila o'z farzandlariga, umuman, boshqa bolalarga nisbatan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'lum qarorlarni qabul qilish jarayonlariga qo'shilishi kerak. Oila o'z farzandi uchun o'quv maqsadlarini belgilashda va ularning rivojlanishi va o'qishini baholashda ishtirok etishlari lozim.

Oilalar farzandlari uchun eng yaxshisini xohlashadi. Tarbiyachining tushunishicha, barcha oila o'z farzandlari borasida orzulari bor va ular uchun eng yaxshisini istashadi, shu bois ular bilan kuchli hamkorlik aloqalarini o'rnatish juda muhimdir. Biz bolalardan ularning orzulari haqida so'rashganimizda, ularning oilasi bilan aloqa o'rnatishga ehtiyoj tug'iladi. Agar pedagog tarbiyalanuvchining oilasini ularning tarbiyachisi sifatida qo'llab-quvvatlasa va o'z farzandlariga ular uchun muhim bo'lgan yo'llarni topishda yordam berayotganimizni his qilsalar, ota-onalar bizga ko'proq ishonishadi. Hamkorlik bir maqsadga erishish uchun ikki yoki undan ko'p kishining kelishilgan ishi bilan tavsiflanadi.

Oilalar va jamoalar vakolatli. Ikkala hamkor tomon bir-birini hurmat qilganda va ikkinchisining hissasini baham ko'rish va qadrlash imkoniyatiga ega bo'lganda, kuchli hamkorlik vujudga keladi. Hamkorlik teng bo'lishi uchun biz sheriklarimiz – farzandlarimiz oilalari va ular yashaydigan mahalliy jamoatchilikni teng vakolatli organ deb hisoblashimiz kerak. Ba'zida ayrim ota-onalarga yaxshi ota-

onalar bo'lishga o'rgatishimiz kerak deb o'ylashimizga to'g'ri keladi. Bu ularni chetga surib qo'yishi va bizni ota-onalarning hissasidan mahrum qilishi mumkin.

Oilalar va mahalliy jamoatchilik hamkorligida pedagogning roli.

Bolalarni barkamol tarbiyalashga ularning ota-onalari va jamoatchilikning ta'lim jarayonida faol ishtirokisiz erishib bo'lmaydi, ota-onalarning MTTning oila bilan hamkorligi borasidagi qarashlari turlicha bo'lganligi bois MTT sharoitlaridan ota-onalarning qoniqish jihatlari o'zgarib bormoqda. Ba'zi oilalarda ota-onalarning o'z farzandlarini tarbiyalash va shaxsiy rivojlanishi masalalarini hal qilishdan voz kechish tendensiyasi kuchaygan. Ba'zi ota-onalar esa faqat bolaning ovqatlanishi bilan qiziqishadi, ular MTT ni faqat bolalarni boqadigan joy deb hisoblashadi. Boshqalar MTT ularning farzandlariga ta'lim berishlari kerak deb hisoblashadi. Tarbiyachilarning maslahatlarini e'tiborsiz qoldiradigan ota-onalar toifasi ham uchraydi. Ba'zi ota-onalar, ularning vazifasi faqat bolaning kiyinishini ta'minlashdir deb hisoblashadi.

Ota-onalarning pedagogik faoliyat sohasiga jalb etilishi, ularning ta'limiy o'yin faoliyati jarayoniga qiziqishi o'z bolasi uchun juda muhimdir.

Xo'sh, qanday qilib tarbiyachi ota-onalarning ta'limiy o'yin faoliyati jarayoniga ko'proq jalb etilishi va faolligiga hissa qo'shishi mumkin?

Bolalarimizning yuqori sifatli ta'lim olishiga, ota-onalarning ehtiyojlari va bolalarning manfaatlarini to'liq qondirishga, bola uchun yagona ta'lim makonini yaratishga faqat erta bolalikdan vasiylik va oila o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning yangi tizimini ishlab chiqqan holdagina erishish mumkin.

MTTlari uchun o'zaro hamkorlik qilish jarayonining inkor qilib bo'lmaydigan afzalliklari ko'p.

Bu tarbiyachilar va ota-onalarning bolalarni tarbiyalashda birgalikda ishlashga bo'lgan ijobiy qarashidir. Ota-onalar MTTlari har doim pedagogik muammolarni hal qilishda yordam berishiga va shu bilan birga ularga hech qanday zarar yetkazmasligiga amindirlar, chunki ular oila nuqtai nazarini va bola bilan o'zaro munosabat bo'yicha takliflarni hisobga oladilar. Tarbiyachilar, o'z navbatida, pedagogik muammolarni hal qilishda ota-onalarning istaklarini inobatga oladilar. Bu yerda bolalar asosiy manfaatdor taraf hisoblanadi.

Bu bolaning shaxsiy xususiyatlarini inobatga olishni taqozo etadi, tarbiyachi esa oila bilan doimiy aloqada bo'lib, o'z tarbiyalanuvchisining o'ziga xos xususiyatlari va odatlarini biladi va faoliyatida ularni hisobga oladi, bu esa o'z navbatida pedagogik jarayonning samaradorligini oshirishga omil bo'ladi.

Ota-onalar mustaqil ravishda maktabgacha yoshda bolaning rivojlanishi va tarbiyasida zarur deb hisoblagan yo'nalishni tanlaydilar va shakllantiradilar, shuning uchun ota-onalar bolani tarbiyalash uchun javobgarlikni o'z zimmlariga oladilar.

Bu oilaviy aloqalarni emotsional mustahkamlash, umumiy qiziqishlar va birgalikda biror bir faoliyatni olib borish deganidir.

Bu oilada va MTTda bolalarni yagona dastur asosida tarbiyalash va ularni rivojlantirish uchun imkoniyatdir.

Bu oilaning turi, oilaning turmush tarzi va oilaviy munosabatlarni inobatga olish imkoniyatini yaratadi, avval ota-onalar bilan ishlashning an'anaviy shakllarida buni amalga oshirish imkoniyati mavjud emas edi. Tarbiyachi bolalarning oila turini aniqlagandan so'ng, ota-onalar bilan o'zaro ishlashning muvaffaqiyatli shaklini tanlashi mumkin.

Nazorat savollari:

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oila va mahalliy jamoatchilik bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatish zaruriyati nimada?
2. Maktabgacha yoshdagi bolalar shaxsi rivojlanishida oila va yosh bolalarni parvarishlashning ta'siri qanday?
3. MTT bilan oila va jamoatchilikning o'zaro hamkorligini tashkil etishda prinsiplarga asoslaniladi?
4. Pedagoglar bolalarning oilasi to'g'risidagi qanday ma'lumotlarni bilishlari kerak?
5. MTTlari uchun o'zaro hamkorlik qilish jarayonining inkor qilib bo'lmaydigan afzalliklarini aytib bering.
6. Qanday qilib pedagog ota-onalarning ta'limiy jarayonga ko'proq jalb etilishi va faolligiga hissa qo'shishi mumkin?

2-mavzu: Til o'qituvchisining oila bilan o'zaro munosabat shakllari (80 daqiqa)

Reja:

1. Oilalar bilan o'zaro hamkorlikning an'anaviy va innovatsion shakllari.
2. Til o'qituvchisining oilalar bilan o'zaro hamkorlikni o'rnatishdagi kreativ yondashuvi.

Tayanch so'z va tushunchalar: hamkorlik, oila, ilk bolalik, bolalar shaxsi rivojlanishi, individual yondashuv, emotsional mustahkamlash, umumiy qiziqishlar

1. Oilalar bilan o'zaro hamkorlikning an'anaviy va innovatsion shakllari.

"Ilk qadam" maktabgacha ta'lim tashkilotlarining davlat o'quv dasturining majburiy oilani ta'lim va tarbiyaga jalb qilishdir. Ba'zida pedagoglar, shunchaki ota-onalarni yig'ilishlarga, tadbirlarga va tantanalarga taklif qilish bilan oilalar ishtiroki ta'minlangan deb o'ylashadi. Biroq oila va jamoatchilik ishtiroki shunchaki maktabgacha faoliyatda qatnashishdan ko'proq narsani anglatadi. Bu hissiy va jismoniy faollikning yuqori darajasini va maktabgacha yoshdagi tashkilotda ishtirok etish uchun keng imkoniyatlarni tanlashni nazarda tutadi. Oila jamiyatning kichik bo'g'inidir. Shuning uchun ham "Oila va jamoatchilik ishtiroki" atamasi ota-onalar ishtirokidan ham

kengroqdir, chunki u boshqa oila aʼzolari va jamoatchilik aʼzolarining ahamiyatini tan oladi.

Soʻnggi yillar ichida olib borilgan tadqiqotlar bolalarning taʼlim olishida oila va jamoatchilikning ahamiyati yuqori ekanligi, shuningdek, maktabgacha yoshdagi davr ularni taʼlimga jalb qilish uchun juda samarali vaqt ekanligidan dalolat beradi. Ushbu yutuqlar quyidagilarda namoyon boʻladi: rivojlanish va oʻquv natijalarini yaxshilash; bolalarni MTT bilan qamrab olinish darajasini oshirish; hissiy farovonlik; oʻz oilasi va yashaydigan jamiyat yutuqlaridan katta gʻurur tuygʻusi.

Oilaviy yutuqlar bolaning rivojlanishi, qiziqishlari, kuchli tomonlarini va ehtiyojlari haqida koʻproq bilib olishni taʼminlaydi. Shuningdek, ular uyda oʻz farzandlariga qanday yordam berish boʻyicha maʼlumotga va bolaning taʼlim olishida yordam berish qobiliyatiga ega boʻladilar. Ular pedagoglarga nisbatan ijobiy munosabatda boʻlib, maktabgacha tarbiya tashkilotlari tarbiyachilari, soʻngra farzandlari qatnashadigan maktab oʻqituvchilarini qoʻllab-quvvatlashga intilishadi.

Har bir barkamol taʼlim-tarbiya egasi boʻlib yetishgan bola jamiyatning ulkan yutugʻidir. Jamoa aʼzolari uchun ushbu yutuqlar bola kelajakda jamiyatning rivojlanishi va ijtimoiy birligini shakllantirishga hissa qoʻshishi mumkinligini anglatadi. Biz pedagoglar oʻzimiz guruhlarimizda taʼlim-tarbiya berayotgan bolalar haqida toʻliq maʼlumot olishdan koʻproq foyda olamiz, ishimizda koʻproq qoʻllab quvvatlanamiz va oʻz guruhlarimizdagi bolalar uchun koʻproq narsalarni taqdim qilish imkoniga ega boʻlamiz.

Biz oilalar bilan birgalikda oʻzimizning ishtirokimizning ahamiyatini yodda tutishimiz kerak. Oila va jamoatchilik ishtirokini hammaga mazmunli qilish uchun barcha saʼy-harakatlarni amalga oshirishimiz kerak.

Ota-onalar va maktabgacha taʼlim tashkilotlarining oʻzaro hamkorligi kamdan-kam hollarda darhol yuzaga keladi. Bu sabr-toqatni, tanlangan maqsadga qatʼiy rioya qilishni va ota-onalar bilan hamkorlik qilishning yangi usullarini doimiy ravishda izlashni talab qiladigan uzoq jarayon, uzoq davom etadigan mashaqqatli mehnatdir.

Ota-onalar va tarbiyachilarning oʻzaro hamkorligi va bir-biri bilan maʼlumot almashish uchun imkoniyat yaratadigan faoliyatning turli shakllari va usullari mavjud:

- umumiy va guruh ota-onalar yigʻilishlari;
- ota-onalar ishtirokidagi mashgʻulotlar;
- tashrif kunlari;
- ota-onalar qoʻmitasi bilan ishlash;
- mavzularni rivojlantirish muhitini birgalikda yaratish;
- fotokoʻrgazmalarni birgalikda yaratish;
- ochiq eshik kunlari;
- seminarlar;
- amaliy mashgʻulotlar;

- birgalikdagi ekskursiyalar;
- ta'tilga tayyorgarlik ko'rish va uni o'tkazishda ota-onalarning ishtiroki;
- mashg'ulotlar;
- ota-onalar bilan o'tkazilgan bolalar asarlarining ko'rgazmalari;
- konferensiyalar;
- davra suhbatlari va boshqalar.

Oila bilan ishlashning turli shakllaridan foydalanish ota-onalarning maktabgacha tarbiya tashkilotiga joylashishi va ishonchini uyg'otishga imkon beradi.

MTT mutaxassislari oila bilan an'anaviy o'zaro munosabatlarning pedagogik imkoniyatlaridan to'liq foydalanishga harakat qilmoqdalar va ota-onalar va umuman mahalliy jamoatchilik bilan hamkorlikning yangi shakllarini izlamoqdalar.

Pedagog bu yoki boshqa ish turini rejalashtirayotganda har doim zamonaviy ota-onalar, shuningdek, doimiy izlanish, o'z-o'zini rivojlantirish va hamkorlikka tayyor bo'lgan zamonaviy odamlar haqidagi fikrlardan kelib chiqishi kerak. Shuni hisobga olib, o'zaro ta'sir shakllariga quyidagi talablarni tanlashingiz mumkin:

- o'ziga xoslik;
- talab;
- interaktivlik.

Oila va jamoatchilik bilan o'zaro hamkorlik shakli quyidagi guruhlariga ajratiladi.

I. GURUHLI: ota-onalar yig'ilishi, guruhli maslahatlar, konferensiyalar.

Guruhli ota-onalar yig'ilishi – bu shuningdek, tarbiyachilarning ota-onalar jamoasi bilan hamkorlikning ta'sirchan shakli, ularning bolalarni tarbiyalashdagi vazifalari, mazmuni va metodlari bilan tashkiliy tanishishlari shaklidir.

Ota-onalar bilan hamkorlikning eng samarali shakllaridan bo'lib ota-onalarning istak-xohishlarini inobatga olish bilan turli xil mavzularda tashkil etiladigan mavzuli ota-onalar yig'ilishi sanalishi mumkin. Masalan, “Mana, biz yana bir yoshga o'sdik”, bu yerda bolalarning rivojlanishidagi yoshga doir xususiyatlar, tarbiyalashdagi vazifalar, berilgan yosh guruhidagi ta'lim ishlarining o'ziga xosliklari va shart-sharoitlari, bolalarda kommunikativ sifatlarning rivojlantirilishi usullari yoritiladi.

“Bola nutqi rivojlanishida oilaning roli” mavzusidagi yig'ilishda bolalarda nutqni muvaffaqiyatli rivojlantirishning bir qator omillari muhokama qilinadi, logoped bunda ota-onalarni mazkur mavzu bo'yicha qilingan ishlarning mazmuni bilan tanishtiradi, ota-onalarga bolada fonematik eshitishni rivojlantirish uchun maxsus o'yinlar va mashqlar taklif etilishi mumkin.

Shunday qilib, tashkil etilgan mavzuli yig'ilishda ota-onalar bolalarning nutqini rivojlantirish va takomillashtirish zaruratiga ishonch hosil qiladilar; nutqi o'yinlar – yordamchilar bilan tanishadilar va buning natijasi sifatida uyda o'z farzandlari bilan shug'ullanishni o'rganadilar.

“Bola sog‘ligini mustahkamlash va asrash”, “Oila – sog‘lom turmush tarzi” davra stollari atrofidagi munozaralar jarayonida ota-onalar bilan birgalikda bolalarning sog‘lom turmush tarziga jalb etilishi, sport bilan shug‘ullanishni tashkil etish, MTTdagi sport to‘garaklari faoliyati masalalari muhokama qilinadi. Shuningdek, “Bolaning oiladagi emotsional farovonligi”, “Psixologik sog‘lomlik sirlari”, “Bolalar bilan birga o‘ynaymiz” kabi mavzular ham taklif etilishi mumkin.

II. SHAXSIY: alohida maslahat, suhbatlar. Maslahat paytida ota-onalardan to‘g‘ri javob olish uchun “Bolalarning savollariga qanday javob berish kerak?”, “Bolani qanday qilib faol tinglash kerak?” kabi savollar bilan birga bolalarning savollari (ota-onalarining ruxsati bilan), ularning fikrlarini yozib olish, tinglash, ularning ma‘nosini ochishga harakat qilgan holda foydalanish tavsiya etiladi.

III. VIZUAL: ota-onalar bolalarning tarbiyasi bo‘yicha zarur ma‘lumotlarni vizual va axborot materiallari orqali olishadi: ekranlar, stendlar, papkalar, ko‘rgazmalar, fotosuratlar, ochiq eshiklar kuni.

MTT va oilaning hamkorlikdagi ish tizimining muhim bo‘g‘ini ota-onalarning maktabgacha tarbiya tashkilotlari ishida bevosita ishtirok etishidir: “Onam bilan ovqat tayyorlayman”, “Onalar kuni”, “Yangi yil yaqinlashmoqda”, “Bizning o‘g‘il bolalar eng kuchlisi”, “Sumalakni birgalikda pishiramiz”, “Ko‘katlar bilan ovqatlanish – vitaminlar ombori” va boshqa bayram tadbirlariga tayyorgarlik ko‘rish va ishtirok etish.

Maktabgacha ta‘lim tizimida jamoat va oilaviy ta‘limning hamkorligini ta‘minlash shakllaridan biri – bu ota-onalar uchun axborot nashrlarini yaratishdir. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturida ko‘rsatilgan yillik tematik rejaning haftalik mavzular bo‘yicha tavsiyalarida, ayniqsa, hayot faoliyati xavfsizligi asosining “Uydagi bola”, “Hasharotlar chaqishi haqida nimalarni bilishingiz kerak” kabi bukletlari ommabop hisoblanadi. “Eslatmalarsiz va mamnuniyat bilan”, “Biz bolani muloqotga o‘rgatamiz” jurnallarining nashr etilishi ota-onalarga bolaning ish odatini shakllantirish bo‘yicha zarur ma‘lumotlarni olishga, bolalarning uy vazifalari tizimini yaratish bo‘yicha amaliy maslahatlarni olishga yordam beradi; ota-onalarga farzandlarini tengdoshlari dunyosini tushunishiga yordam berish uchun imkoniyat yaratadi.

Hozirgi kunda ota-onalar bilan ishlashning turli xil shakllarini o‘tkazish bo‘yicha tajribalar to‘plangan. Xususan, T.V. Krotova quyidagi tasnifni taklif qiladi.

emotsional farovonligi”, “Psixologik sog‘lomlik sirlari”, “Bolalar bilan birga o‘ynaymiz” kabi mavzular ham taklif etilishi mumkin.

- **axborot-tahliliy** (anketalar, so‘rovnomalar, “pochta qutisi”).
- **bo‘sh vaqt** (birgalikda dam olish, ta‘til, ko‘rgazmalar, tanlovlar, ekskursiyalarda qatnashish).
- **kognitiv** (mahorat darslari, ota-onalar klubi, pedagogik zal, ota-onalar uchrashuvlari).

- **vizual ma'lumotlar** (ochiq eshiklar kuni, ota-onalar burchagi, fotoko'rgazmalar, xayrli ishlar qutisi).

AXBOROT-TAHLILIY SHAKLLAR. O'zaro hamkorlikning bu shakllari ota-onalarning qiziqishlarini, ehtiyojlarini aniqlashga, pedagoglar, ota-onalar va bolalar orasidagi emotsional aloqalarni o'rnatishga yo'naltirilgan. Anketalardan maktabgacha yoshdagi bolalarning o'ziga xosliklarini, bola nimani yaxshi ko'radi-yu, nimani yoqtirmasligini, uning qiziqishlarini, bolani qanday chaqirishni bilib olamiz. Ularga shuningdek, so'rovnoma, testlar, intervyu olish, kuzatish, "Pochta qutisi", axborot savatlari kiritilib, ularga ota-onalar o'zlarini qiziqtiradigan savollarni joylashtirishlari mumkin.

DAM OLISH SHAKLLARI. Tashkil etishning dam olish shakllari – bu birgalikda dam olish, bayramlar, ko'rgazmalar kabilardan iboratdir. Ular iliq noformal, ishonchli munosabatlarni, pedagoglar va ota-onalar, ota-onalar va bolalar orasidagi emotsional aloqalarni o'rnatishga mo'ljallangan bo'ladi. Bunda ota-onalar muloqot uchun ancha ochiq bo'ladilar.

Tashkil etishning dam olish shakllari – eng qiziqarli, talab kuchli va shu bilan birga, eng murakkab shakllardir. Bu shu bilan tushuntiriladiki, istalgan hamkorlikdagi tadbir ota-onalarga o'z farzandini ichki tomondan, boshqa bolalar bilan o'zaro aloqadorlikda ko'rishga imkon beradi, umuman, bu ota-onalar bilan o'zaro aloqa qilish tajribasini o'rttirishga yordamlashadi. Bayramlarni ota-onalar uchun emas, balki o'z ijodiy qobiliyatlarini ishga sola bilishlari uchun ota-onalarni jalb etish bilan o'tkazish lozimdir.

Ota-onalar bayramlarda she'r o'qib berishlari, qo'shiq kuylashlari, musiqa asboblari cholib berishlari va hatto teatrlashtirilgan tomoshalarda ishtirok etishlari mumkin. Ota-onalar o'z bilimlarini, erudisiyasini, g'ayratlarini namoyon qilish imkoniga ega bo'ladilar. Dam olishi shakllardan foydalanish pedagoglarga ota-onalar bilan munosabatlarni sodda va ishonarli tarzda tashkil etishga imkon beradi, lekin noformal ishonchli munosabatlarning o'rnatilishi muloqotning asosiy maqsadi bo'lib sanalmaydi. Bu yerda eng asosiysi tadbirning pedagogik mazmuniga diqqatni qaratishdan iboratdir.

<i>Bayramlar</i>	“O‘zbekiston Respublikasining Mustaqillik bayrami”, “Mehrjon” (hosil bayrami), “Yangi yil kechasi”, “Vatan himoyachilari kuni”, “Navro‘z bayrami”, “Onalar va buvilar bayrami” va boshqalar.
<i>O‘yin-kulgi</i>	“Bolalarni himoya qilish kuni”, “Neptun kuni”, bolalarning tug‘ilgan kunlari.
<i>Sport o‘yinlari</i>	“Mening kulgili va yoqimli to‘pim”, “Dadam, onam va men – sportchilar oilamiz”, “Alpomish va Barchinoylar”, “Sog‘lomjon polvonjon”, “Quvnoq estafeta”

<i>Ko'rgazmalar</i>	“Xotira va qadrlash kuni”, “Konstitutsiya kuni”, Navro‘z bayramiga “Navro‘z taomlari” ko‘rgazma-yarmarkasi va boshqa tadbirlarda oilaviy to‘plamlar hamda bolalar va ota-onalarning birgalikdagi ijodiy ishlari.
<i>Aksiyalar</i>	Ko‘pchilikda bolalarning “ulg‘aygan” kitoblar va o‘yinchoqlari mavjud. Ushbu kichkina aksiya qancha o‘quv lahzalarini aks ettiradi! Bu eski narsalarga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo‘lishdir, bunda bolalar nafaqat sovg‘alarni qabul qilishni, balki ularni sovg‘a qilishni ham o‘rganadilar – bu esa juda katta mehnat, u ruhni tarbiyalashdir.
<i>Xayrli ishlar kuni</i>	“Hashar – hammaga yarashar”, 2-jahon urushi veteranlarini ziyorat qilish.
<i>Oilaviy gazetalar soni</i>	“Qanday qilib dam olamiz?”, “Mening uyim – mening qal’am”.
<i>Ekskursiya</i>	“Qahramonlarga yodgorliklar”, “Biz tabiatning do‘stlarimiz”.
<i>Hamkorlikdagi bayramlar va jamoaviy hordiqalar</i>	“Bizning o‘g‘il bolalarimiz eng kuchli”, “Bahorni qarshilaymiz”, “Hech kim unutmaydi, hech narsa unutilmaydi”.
<i>Tarbiyachi, ota-onalar va bolalarning hamkorlikdagi boshqa tadbirlari</i>	Ochiq eshiklar kuni; to‘garaklar; bayramlar; oilaviy musobaqalar; gazetalar chop etish; konsertlar; guruhlarini bezash; musobaqalar; MTTda obodonlashtirish ishlari; sahna ko‘rinishiga tayyorgarlik ko‘rish, muhokama qilish va sahnalashtirish, konkurslar, tanlovlar, QVZ; turli klublar va boshqalar.

2. Til o‘qituvchisining oilalar bilan o‘zaro hamkorlikni o‘rnatishdagi kreativ yondashuvi.

Jarayonni **kognitiv tashkil etish** shakllarining mohiyati shundaki, ota-onalarni maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh xususiyatlari va psixologik xususiyatlari bilan tanishtirish hamda ularning amaliy-tarbiyaviy ko‘nikmalarini takomillashtirish maqsadga muvofiqdir. Bunda asosiy o‘rinda tematik uchrashuvlar va jamoaviy maslahatlar o‘rin oladi hamda treninglar, mahorat darslari, munozaralar o‘tkaziladi, og‘zaki pedagogik jurnallar va boshqalar taklif etiladi.

Pedagoglar va oila o‘rtasidagi aloqani tashkil etishning kognitiv shakllari ota-onalar bolalarning yoshi va psixologik rivojlanishi xususiyatlari bilan tanishishlariga, ularda amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish uchun oqilona usullar va tarbiya usullari bilan tanishtirishga qaratilgan.

Ko‘rgazmali-axborotli shakllar ota-onalarni maktabgacha ta’lim tashkilotining ishi bilan, bolalarni tarbiyalashning o‘ziga xosligi bilan tanishtirishga mo‘ljallangan

bo'ladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining me'yoriy-huquqiy asosiga mos holda ota-onalar ta'lim xizmatlarining buyurtmachilari bo'lib hisoblanadilar va ta'lim jarayonini tashkil etishda ishtirok etish, o'z boshqaruv organlarini yaratish va ota-onalar yig'ilishlarida, guruhli maslahatlar, konferensiyalar va muloqotning boshqa shakllarida ayrim masalalarni mustaqil hal qilish huquqiga ega bo'ladilar.

“Davra suhbatı”. Bunday tadbirlarning maqsadi: mutaxassislarning qat'iy ishtirokida ota-onalar bilan ta'limning dolzarb masalalarini noan'anaviy sharoitda muhokama qilish. Ota-onalar davra suhbatiga taklif etiladi, ular yozma yoki og'zaki ravishda ma'lum bir mavzuni mutaxassislar bilan muhokama qilish uchun ishtirok etish istagini bildirishadi. Uchrashuv mavzulari “Maktabgacha yoshdagi bolalarga stol atrofida o'zini tutish qoidalarini o'rgatish” va “Maktabgacha yoshdagi bolalarning sog'lig'ini mustahkamlash va saqlash” kabi bo'lishi mumkin.

“Ustaxona-seminari”. Mashg'ulotda nafaqat pedagog, balki ota-onalar ham, logoped, psixolog va boshqa mutaxassislar ham qatnashishlari mumkin. Ota-onalar bilan birgalikda muammoli vaziyatlarni hal qilish o'yin shaklida tashkil etiladi, unda trening elementlari bo'lishi mumkin. Mavzu va boshlovchi aniqlanadi, u tarbiyachi ham, ota-onalar ham yoki taklif etilgan mutaxassislar ham bo'lishi mumkin. Masalan, bolalar bilan o'zaro munosabatlar mavzusini olamiz. Kichik nazariy ma'lumot tayyorlanadi, so'ng ota-onalardan muloqot san'ati haqida o'z fikrlarini aytib berish so'raladi. Ota-onalar o'zlarining harakatlari natijalarini bilish qobiliyatlarini shakllantirish uchun ular bilan minitreninglar o'tkaziladi. “Jonli suhbat”. Ushbu uchrashuv hamma ota-onalar uchun ham mo'ljallanmagan, balki faqatgina bolalarining muayyan muammolari bo'lganlar uchun: agressivlik, tengdoshlari bilan muloqot qilishdagi muammolar, agar farzandi chapaqay bo'lsa, rivojlanish qobiliyatlari bo'yicha tengdoshlaridan orqada bo'lsa va h.k. Bunday suhbatlar bevosita muayyan muammolari bo'lgan bolaning ota-onasi bilan tashkil etiladi. Bunda tashkil etilgan suhbat mazmuni va natijalari boshqalarga oshkor etilmaydi.

“Master-klass”. Bu uchrashuv ota-onalar bolalarni tarbiyalash va o'qitish sohasidagi yutuqlarini namoyish etadigan yig'ilishdir. Mahorat darslari nazariy yoki amaliy bo'lishi mumkin. Uchrashuvdan ikki hafta oldin, pedagog bir nechta ota-onalarga belgilangan mavzularni taklif qiladi va barcha yig'ilgan ota-onalarga bolalarini qanday o'qitishni, yuvinishni, transportda o'zini tutishini o'rgatishlari uchun shu kabi kichik darslarini tashkillashtirishlarini so'raydi. Ota-onalarning iltimosiga binoan master-klassni pedagog ham o'tkazishi mumkin. Masalan, noan'anaviy tasviriy faoliyat usullaridan foydalangan holda “Bolani chizishga o'rgatish” mavzusida.

“Fikrim bor” tok-shousi. Ushbu tok-shou ko'rinishidagi yig'ilish bitta muammoni har xil nuqtai nazardan muhokama qilishni, belgilangan muammoning batafsil va yechimini topishni o'z ichiga oladi. Tok-shouda pedagog, ota-onalar nutq so'zlashadi va

boshqa mutaxassislarni ham taklif qilishlari mumkin. Masalan, bolalikdagi qo‘rquv mavzusini tanlash mumkin.

Ota-onalarga turli vaziyatli holatlar taklif etiladi. Ular muhokama qilinayotgan masala bo‘yicha o‘xshash fikrga ega bo‘lishlari mumkin, ammo pedagog ular bilan baxs munozara qilib, muammoni har xil nuqtai nazardan ko‘rib chiqishni taklif qiladi.

Ushbu aloqa shakllarini tashkil qilish va o‘tkazishga noodatiy yondashuv ota-onalarni faollashtirish uchun turli usullardan foydalanishni taqozo etadi.

“Varaqlarga yozish”. Muammoni muhokama qilish paytida har bir ota-ona qaydlar uchun varaq oladi. Pedagog muammoni shakllantiradi va barchadan uning yechimini taklif qilishni so‘raydi. Har bir taklif alohida varaqqa yozib qo‘yiladi. Muammoni aniq shakllantirish kerak. Masalan, “Bola xafa bo‘lsa, uni qanday tinchlantirish kerak”. Har bir ota-ona o‘z taklifini yozadi, keyin barcha fikrlar muhokama qilinadi. Tanqid qilishga yo‘l qo‘yilmaydi.

“Kichik tajriba”. Ushbu usul sizga ota-onalarni tadqiqotga jalb qilish, kognitiv ziddiyatlarni yaratish va ota-onalarning intellektual tuyg‘ularidan (qiziqish, qiziquvchanlik) foydalanish imkonini beradi. Mavzu turlicha bo‘lishi mumkin, haqiqiy, orzu qilingan va erishish mumkin bo‘lgan munosabatlar natijalari sarhisob qilinadi.

Ota-onalar yig‘ilishda farzandlari ham qatnashishlarini juda yaxshi ko‘rishadi. Farzandlari bilan suhbatga kirishib, o‘zlarining oilaviy an‘analari haqida gapirishadi. Bunday holat pedagoglar, bolalar va ota-onalarni juda ham yaqinlashtiradi. Yig‘ilishlarda ota-onalarni bolalari bilan hunarmandchilik buyumlari tayyorlashda, plakatlar chizishda, tanlovlarda qatnashishda rag‘batlantirish shaklidan foydalaning – bu ota-onalarni ta’lim tashkiloti hayotida faol ishtirok etishga undaydi. Uchrashuvga kelganlarga minnatdorchilik bildiring.

Oilaviy klublar. Ushbu shakl oilalar bilan munosabatlarni ixtiyoriylik va shaxsiy qiziqish tamoyillari asosida quradi. Shunday qilib, klub yig‘ilishlarida psixolog, pediatr bilan ham uchrashuvlar o‘tkaziladi. Oilaviy klublarda tanqidiy fikr yuritadigan ota-onalar o‘z farzandlarining nafaqat kamchiliklarini, balki ijobiy fazilatlarini ham ko‘rishlari mumkin, shu bilan birga, bolalar ham turli xil xarakterdagi odamlar bilan muloqot qilishda qimmatli tajribaga ega bo‘ladilar. Uchrashuv mavzularini ota-onalarning o‘zlari taklif qilishadi. Bu “Boramni kamroq kasal bo‘lishi uchun nima qilishim kerak?”, “Giperfaol bolani MTTda va uyda parvarish qilish” va boshqalar. Klub yig‘ilishlarida nafaqat pedagoglar va ota-onalar, balki bolalar ham qatnashishlari mumkin.

Oilaviy mehmonxona – bu ota-onalar yig‘ilishiga alternativ bo‘lib, unda tarbiyalanuvchi oilalar va pedagoglar o‘rtasida erkin muloqot shaklida pedagogik vazifalar hal etiladi.

Ota-onalarning bandligini inobatga olgan holda muloqotning innovatsion ko‘rinishlari “Ota-onalar telegram kanali” va “Ishonch telefoni”, “Vebinar”, “Ota-onalar

bilan onlayn maslahatlashuv”, “Telegram bilan anonim yoki ochiq intervyu” va boshqalar qo‘llaniladi.

Shunday qilib, MTTning oila bilan o‘zaro munosabati turli yo‘llar bilan amalga oshirilishi mumkin. Faqat rasmiyatchilikka yo‘l qo‘ymaslik kerak.

Nazorat savollari:

1. Oilalar bilan o‘zaro hamkorlikning qanday an‘anaviy shakllari mavjud?
2. Oilalar bilan o‘zaro hamkorlikning qanday innovatsion shakllari shakllarini bilasiz?
3. Oila va jamoatchilik bilan o‘zaro hamkorlik shakli qanday guruhlarga ajratiladi?
4. Hozirgi kunda ota-onalar bilan ishlashning turli xil shakllarini o‘tkazish bo‘yicha tajribalarga misollar keltiring.

3-mavzu: Til o‘qituvchisining oilalar bilan hamkorlik faoliyatini “Ilk qadam”

Davlat o‘quv dasturi asosida integratsiyalash.

(80 daqiqa)

Reja:

1. MTT ta’lim-tarbiya jarayonida ota-onalarning ishtiroki.
2. “Ilk qadam” Davlat o‘quv dasturi asosida til o‘qituvchisi va oilalar bilan hamkorligini tashkil etish.

Tayanch so‘z va tushunchalar: hamkorlik, oila, ilk bolalik, bolalar shaxsi rivojlanishi, individual yondashuv, emotsional mustahkamlash, umumiy qiziqishlar

1. MTT ta’lim-tarbiya jarayonida ota-onalarning ishtiroki.

Oilalar bilan muloqotga kirishish jarayonini boshlash bolalar MTTga borishni boshlashlaridan avvalroq amalga oshirilishi muhimdir va bu muloqot tarbiyalanuvchilar boshlang‘ich ta’lim olishga o‘tkazilgunga qadar davom etishi lozim. Biz ularga qanday ma’lumotlar kerak ekanligini, ular bizdan aynan qaysi axborotlarni eshitishni istashlarini aniqlashimiz, shuningdek, biz ulardan qanday ma’lumot olishni xohlashimizni tushuntirishimiz, ota-onalar bilan muloqotga kirishishning eng maqbul yo‘lini aniqlashimiz kerak.

Shuningdek, munosabatlar va his-tuyg‘ular ijobiy muloqot o‘rnatishga ta’sir etishini hisobga olgan holda quyidagilarga e’tibor berish juda muhimdir:

Eshitish va tinglash: amaliyot shuni ko‘rsatadiki, ota-onalar bilan dialogga kirishish uchun qo‘llab-quvvatlash va kirishuvchanlik tilini faol ishlatish muhim. Ota-onalar ularning vaziyatlarini tushungan holda tinglab eshitishayotganini his etishlari kerak. Bevosita muloqot uchun keng imkoniyatlar yaratish va qo‘llash zarur.

Ijobiy muloqot ko‘nikmalaridan foydalanish:

- Ota-onalarga savol yoki maslahat berishdan ko‘ra ko‘proq ularni tinglang. Og‘zaki yoki yozma ravishda ota-onalarga farzandining tarbiyasi va rivojlanishi to‘g‘risida ma’lumot berib boring.

- Oilalarga ma'lumot uzatish va ulardan ma'lumot olishning individual usullaridan foydalaning.
- Ota-onalar bilan uchrashuvlarni ularga qulay vaqt va joyda rejalashtiring.
- Savol berayotganda yoki biror narsa haqida xabar berganda, oila tushunadigan tildan foydalaning.
- Ota-onalarga o'zlari va boshqa oila a'zolari bilan bog'liq mavzularni ular bilan muhokama qilishni istayotganingizni tushunishlariga imkon bering.
- Ota-onalarga hamkorlik rejalari haqida gapirishdan oldin, ularning istak va xohishlarini hisobga oling.
- Ota-onalarning takliflari, g'oyalari va maxsus so'rovlariga tezkorlik bilan javob bering.
- Oilalar va ularning farzandlariga oid qaror qabul qilishda o'zingizning muammoni hal qilish ko'nikmalingizdan foydalaning

So'zlovchini faqat eshitishgina emas, balki uning nima demoqchi ekanligini tushunish, idrok etish, o'z diqqatini jamlagan holda hurmat bilan tinglash katta mahorat talab etadi. Oila a'zolarining biz bilan behijolat muloqotga kirishishlariga sharoit yaratish uchun noverbal muloqot elementlarini qo'llashimiz mumkin, masalan, ularning ko'zlariga qarab tinglash, bosh qimirlatgan holda qiziqish namoyon qilib, ular bergan fikrlarni tasdiqlash va shu bilan so'zlashni davom ettirishlariga rag'batlantirish. Biz ularni eshitib tushunganimizga ishontirishimiz kerak, bunda o'z savollarimizni berishimiz, ularning fikrlarini takrorlagan holda so'zlashimiz kerak bo'ladi.

- Siz aytganingizdek...,
- Siz nazarda tutgandek..., va boshqalar.

Oilalarning vakillariga o'z fikrlari, g'oyalari, quvonch, maqsad va muammolarini ifodalashlari uchun vaqt va imkoniyat bering. So'zlashdan ko'ra tinglash muhimroq ekanligini unutmang.

Oddiy va tushunarli tildan foydalaning: pedagoglar boshqa mutaxassislar singari ba'zan boshqa odamlar tushunmaydigan atamalar va so'zlashuv uslublaridan foydalanishlari mumkin. Bizning maqsadimiz oilalarni o'z bilimlarimiz notiqlik mahoratimiz bilan hayratda qoldirish emas, balki ular uchun tushunarli va oddiy holatda muloqotga kirishishdir.

Ochiq savollardan foydalaning: "Abdurahmon uyda nima qilishni yaxshi ko'radi?" yoki "Komila sizga bolalar bog'chasida qilgan ishlarimiz haqida nima deydi?" yoki "Siz nima deb o'ylaysiz ...?" kabi savollarni berganimizda ularga javob berishda oila vakillari oddiy "ha" yoki "yo'q" javoblarini talab qiladigan "Diana kechqurun qaysi vaqtda uxlashga yotadi?" kabi savollarga qaraganda o'z farzandlari haqida ko'proq ma'lumot bera oladilar.

Noverbal (og'zaki bo'lmagan) muloqotni (tana tili) kuzatib boring:

Ba'zan oila a'zolari uchun o'zlari hal qila olmaydigan muammoni muhokama qilish birmuncha noqulay bo'ladi. Noverbal muloqotni (tana tili) tushunish qobiliyati oila

a'zolarini nimadir bezovta qilayotgani haqida ogohlantirishi mumkin. Masalan, agar gender masalalarini muhokama qilishda ona juda asabiylashsa, biz diqqat bilan tinglashimiz va unga to'g'ri savollarni bera olishimiz kerak. Shuningdek, biz o'z hissiyotlarimizni nazorat qila olishimiz, (masalan) yuzimizda norozilik kayfiyatini namoyish qilmasligimiz, ensa qotirish, sabrsizlik kabi ishoralardan qochishimiz zarur.

Ota-onalarning ehtiyojlari, farzandlarining ta'lim-tarbiyasi masalasida uchrayotgan qiyinchiliklarni aniqlashda tarbiyachi tomonidan muhokama uchun mavzularning namunaviy ro'yxatining taqdim etilishi yordam beradi. Ularning istaklari va takliflariga asoslanib, oila bilan ishlashni rejalashtirish kerak.

Ziddiyatli vaziyatlar har qanday inson hayotining ajralmas qismidir va MTT ham bundan mustasno emas.

Aksariyat odamlar nizolarni yoqtirmaydilar va ulardan qochishga harakat qilishadi, ammo bolalar haqida gap ketganda, bu har doim ham mumkin emas. Noqulay vaziyatlarda o'zini tutishni to'g'ri shakllantirish orqali bolalar, tarbiyalanuvchilar va pedagoglar va ota-onalar o'rtasida sog'lom munosabatlarni saqlash mumkin.

Ta'limiy-tarbiyaviy jarayonda ota-onalarning faol ishtiroki yuzaga kelishi mumkin bo'lgan vaziyatni oldini olishga yordam beradi. Ota-onalar va pedagoglar o'rtasida mumkin bo'lgan ziddiyatli to'qnashuvlarning sababi, ko'pincha ota-onaning fikriga ko'ra, uning bolasiga nisbatan adolatsizlik sodir bo'lgan vaziyatdir.

Ota-onalar o'z farzandlariga nisbatan noto'g'ri muomala qilinayotganligi, yetarlicha e'tibor berilmayotgani, boshqa bir bolalar bu bolani urayotgani yoki haqorat qilayotgani ammo pedagoglar bunga beparvolik bilan javob qaytaryotganliklarini ro'kach qiladilar.

2. "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi asosida til o'qituvchisi va oilalar bilan hamkorligini tashkil etish.

Maktabgacha ta'limdan boshlang'ich maktabga o'tishga doir ba'zi ko'rib chiqilishi kerak bo'lgan faoliyat turlari quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- Bolalar to'g'risida qanday ma'lumotlarni bo'lishish to'g'risida qaror qabul qilish uchun oilalar, boshlang'ich sinf o'qituvchilari va maktabgacha pedagoglar o'rtasida uchrashuv tashkil etish. Ushbu ma'lumot almashinuvi qachon va qanday amalga oshirilishini aniqlang. Masalan, maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari va ota-onalar, birinchi sinf o'qituvchilari bilan har bir bolaning rivojlanish kartalari bo'yicha so'nggi hisobotni muhokama qilishlari mumkin. Bu bolani maktabgacha ta'lim tashkilotdagi tarbiyasi to'g'risidagi, shuningdek, bolaning rivojlanishi to'g'risidagi ma'lumotlarni olish imkoniyatini yaratadi. Bolaning portfoliosi ham boshlang'ich maktab o'qituvchisiga o'tkazilishi kerak, shunda u bolaning qobiliyatlari haqida ko'proq ma'lumotga ega bo'lishi mumkin, ammo keyinchalik uni oilaga qaytarishi kerak.

- Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'z bo'lajak sinflariga bir ikki marta bir necha soatga borishlarini tashkil eting. Bu yangi muhit (masalan, ular qayerda ovqatlanishlari,

hojatxonalar qayerda joylashganligi va h.k) haqida bilish va ularda mavjud bo'lgan qo'rquvni kamaytirishga yordam beradigan imkoniyatdir. Tashrifdan keyin guruhda "yangi maktab" o'yinini o'ynang. Biz o'yin orqali ijodkorlik markazimizni odatdagi boshlang'ich maktab sinfiga aylantirishimiz mumkin, bu yerda bolalar birinchi sinfda ulardan nimani kutishlari haqida bilib olishlari mumkin.

- Boshlang'ich maktab o'qituvchilarini, oilalar va bolalarni MTTga ularning boshlang'ich maktabdan kutayotgan orzu-umidlarini muhokama qilish uchun taklif qilish.

- Bolalardan rasm chizishni va yangi o'qituvchiga o'zlari, ularning oila a'zolari va ular yoqtirgan faoliyatlari to'g'risida xat yozib berishlarini so'rash.

- Bolalarini tayyorlashda oilani qo'llab-quvvatlang, ularni yanada mustaqil bo'lishga undang va maktabni qo'rqmaslik kerak bo'lgan qiziqarli joy sifatida ta'riflang.

- Sharoitlari farq qiluvchi oilalarga yordam berish (masalan, ular maktabda ishlaydigan yoki alohida ehtiyojga ega bo'lgan bolalarda), boshlang'ich maktab vakillari bilan norasmiy uchrashuvlar tashkil etish orqali

Pedagoglar "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim tashkilotining davlat o'quv dasturini joriy qilishda ochiq muhokama tamoyillariga asoslangan holda oilalarga o'zlarini qiynayotgan muammolar haqida gaplashish imkoniyatini beradilar, oila a'zolari bilan ularning farzandlari yoki oilaviy ahvoli to'g'risida maxfiy ma'lumotlarni bo'lishishlariga sharoit yaratadilar. Biz, pedagog kadrlar ishonchli, yozma yoki og'zaki ravishda olingan har qanday ma'lumotlarni himoya qilish uchun javobgarmiz.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tomonidan ma'lumotlarni, shu jumladan, bolalarning fotosuratlari yoki videolarini boshqalarga oshkor qilishida oiladan yozma ruxsatnoma talab qilinadi. Oilalar farzandlariga tegishli ma'lumotlarning turi va qay tarzda ommaga tarqatilgan bo'lishi mumkinligini bilishlari kerak. Shuningdek, ular ushbu ma'lumotni istalgan vaqtda ko'rish huquqiga ega ekanliklarini bilishlari kerak. Maxfiylik faqat maktabgacha ta'lim tashkiloti xodimlari bolaning xavf ostida qolgani yoki zo'ravonlikka duchor etilganiga ishongan taqdirdagina buzilishi mumkin. Bunday holda, maktabgacha ta'lim tashkiloti xodimlari o'z shubhalari va tasdiqlovchi dalillar to'g'risida tegishli davlat organlariga xabar berishlari shart.

Maktabgacha ta'lim tashkilotining barcha xodimlari oila a'zolari bilan suhbatlar paytida olingan ma'lumotlarni boshqalarga oshkor qilmasliklari kerakligini yodda tutishlari lozim. Xodimlar tomonidan yozilgan har qanday ma'lumot haqiqat, obyektiv va foydali bo'lishi zarur. Barcha MTTlar yozma ravishda maxfiylik siyosati asoslarini ishlab chiqishlari kerak. Qoidalarda quyidagi bandlar kiritilishi talab etiladi:

- jamoat tashkilotlariga yoki bola bilan ishlashi mumkin bo'lgan shaxslarga ma'lumot berish jarayoni;
- ota-onalarning o'z farzandlariga taalluqli fotosuratlar, videolar yoki ma'lumotlarni nashr etishiga ruxsat berishlari;

- dastur maxfiy ma'lumotlardan qanday foydalanadi;
- obyektiv yozishni va taqdim etishni ta'minlash sa'y-harakatlari; • ota-onalarning huquqlari va majburiyatlari.

“Ilk qadam” maktabgacha ta'lim tashkilotlarining davlat o'quv dasturining majburiy qismi oilani ta'lim va tarbiyaga jalb qilishdir. Ba'zida pedagoglar, shunchaki ota-onalarni yig'ilishlarga, tadbirlarga va tantanalarga taklif qilish bilan oilalar ishtiroki ta'minlangan deb o'ylashadi. Biroq oila va jamoatchilik ishtiroki shunchaki maktabgacha faoliyatda qatnashishdan ko'proq narsani anglatadi. Bu hissiy va jismoniy faollikning yuqori darajasini va maktabgacha yoshdagi tashkilotda ishtirok etish uchun keng imkoniyatlarni tanlashni nazarda tutadi. Oila jamiyatning kichik bo'g'inidir. Shuning uchun ham “Oila va jamoatchilik ishtiroki” atamasi ota-onalar ishtirokidan ham kengroqdir, chunki u boshqa oila a'zolari va jamoatchilik a'zolarining ahamiyatini tan oladi.

Oilaviy yutuqlar bolaning rivojlanishi, qiziqishlari, kuchli tomonlarini va ehtiyojlari haqida ko'proq bilib olishni ta'minlaydi. Shuningdek, ular uyda o'z farzandlariga qanday yordam berish bo'yicha ma'lumotga va bolaning ta'lim olishida yordam berish qobiliyatiga ega bo'ladilar. Ular pedagoglarga nisbatan ijobiy munosabatda bo'lib, maktabgacha tarbiya tashkilotlari tarbiyachilari, so'ngra farzandlari qatnashadigan maktab o'qituvchilarini qo'llab-quvvatlashga intilishadi.

Har bir barkamol ta'lim-tarbiya egasi bo'lib yetishgan bola jamiyatning ulkan yutug'idir. Jamoa a'zolari uchun ushbu yutuqlar bola kelajakda jamiyatning rivojlanishi va ijtimoiy birligini shakllantirishga hissa qo'shishi mumkinligini anglatadi. Biz pedagoglar o'zimiz guruhlarimizda ta'lim-tarbiya berayotgan bolalar haqida to'liq ma'lumot olishdan ko'proq foyda olamiz, ishimizda ko'proq qo'llab-quvvatlanamiz va o'z guruhlarimizdagi bolalar uchun ko'proq narsalarni taqdim qilish imkoniga ega bo'lamiz.

Biz oilalar bilan birgalikda o'zimizning ishtirokimizning ahamiyatini yodda tutishimiz kerak. Oila va jamoatchilik ishtirokini hammaga mazmunli qilish uchun barcha sa'y-harakatlarni amalga oshirishimiz kerak.

Nazorat savollari:

1. Oilalar bilan o'zaro hamkorlik ishlarini olib borishda qanday qilib ijobiy muloqot ko'nikmalaridan foydalanish mumkin?
2. Noverbal muloqot qanday olib boriladi?
3. “Ilk qadam” Davlat o'quv dasturi asosida til o'qituvchisi va oilalar bilan hamkorligini tashkil etishda nimalarga ahamiyat berish kerak?
4. Oilaviy yutuqlar bolaning rivojlanishi, qiziqishlari, kuchli tomonlarini va ehtiyojlari haqida ko'proq bilib olish nima uchun muhim hisoblanadi.

O‘Z-O‘ZINI TEKSHIRISH UCHUN TEST SAVOLLAR

1	Ikkala tomonning ham huquq va majburiyatlari mavjud bo‘lib, bir-birlarini layoqatli deb bilishlari va bir-birlarini sherik sifatida qadrlashlari nazarda tutilishi nima deyiladi?	hamkorlik	munosabat	majburiyat	muloqot	1
2	MTT pedagoglari va oilalar o‘rtasidagi kuchli hamkorlik bolalarning rivojlanishi va ta‘lim olishiga qanday hissa qo‘shadi?	ijobiy	dasturiy	rejali	salbiy	1
3	MTT pedagogining ota-onalar bilan muloqotiga nimaga asoslangan?	o‘zaro hurmatga	eshitish va tinglashga	savollar berishga	muloqotga	1
4	Hamkorlikning qanday an‘anaviy shakllari mavjud?	ota-onalar yig‘ilishi, ochiq eshiklar kuni, davra suhbat	pedagogik laboratoriya, "jonli suhbat", ekskursiya	oilaviy mehmonxona, "ustaxona-seminar", bayramlar	kuzatuv kengashi yig‘ilishi, "fikrim bor" tok-shousi, oilaviy klublar	1
5	“Ko‘ngilli” (volontyor) so‘zining ma‘nosini izohlang.	ko‘ngilli- bepul ravishda ijtimoiy foydali faoliyat bilan shug‘ullanadigan shaxs.(vikipediya)	oilaning bola tarbiyasida ishtirok etishi	bolaga mehr va muhabbatli bo‘lish	sezgirlik, sabr-toqat, iltifotni	1
6	Oilaviy mehmonxona, "kichik tajriba", "bolalar konferensiyasi", "pedagogik laboratoriya" hamkorlikning qanday shakllari hisoblanadi?	yangi shakllari	an‘anaviy shakli	ko‘rsatmali (vizual) shakli	amaliy shakli	1
7	MTTda “ona” bilan suhbat qanday olib boriladi?	bolaning ichki holatini aniqlash maqsadida o‘tkaziladi	bolaning bo‘sh vaqtini mazmunli o‘tkazish uchun o‘tkaziladi	bola bilan yakka ishlashda ona bilan maslahatlash uchun o‘tkaziladi	bolaning ijodkorlikka o‘rgatishda onaning o‘rnini ko‘rsatish uchun o‘tkaziladi	1
8	Ota-onalarning bolalariga ertak aytib berishlarining psixologik ahamiyati nimada?	ertaklar olamiga sayohat qilish orqali bolalarda odob-axcloq qoidalarini shakllantirish	ertaklar orqali bolalarning diqqatini shakllantirish	ertaklarga jalb qilish orqali mazmunli vaqt o‘tkazish	ertaklardagi qahramonlarni tahlil qilish	1
9	MTTda ota bilan suhbat o‘tkazishdan maqsad?	bola tarbiyasi bilan bog‘liq muammolarni bartaraf etish	bola va oilaviy muhitni o‘rganish	bolani stressdan chiqarish	bolaning ichki holatini o‘rganish	1
10	Ota-onalarning farzand tarbiyasidagi xatolari...?	ota-onalarning farzand oldidagi barcha salbiy munosabatlari	bolalarni so‘kish, yomonlash, urish,	bolalarni tingdoshlari bilan taqqoslash	ota-onalarning farzand oldidagi barcha salbiy munosabatlari	1
11	Ota-onalarning farzandlari bilan o‘zaro do‘stona munosabatlari nima orqali shakllantiriladi?	mehr-muhabbat	tajribasini rad etish va to‘g‘risini ko‘rsatish	kuzatishni tahlil qilish	psixologik maslahatlar	1
12	Tarbiyachilar va ota-onalar o‘rtasidagi do‘stona muloqot prinsipiga berilgan ta‘rifni ko‘rsating.	Muloqotga ijobiy munosabatni bildiradi va ilk bolalik ta‘limi tarbiyachilarining ota-onalar bilan olib boradigan barcha ishlariga asoslanadi.	Ota-onalar bilan muloqotda bo‘lgan tarbiyachilar vaziyatni, ota-onalarning kayfiyatini his qilishlari kerak.	Pedagogik bilimlarni o‘rgatish, targ‘ib qilish emas, balki og‘ir pedagogik vaziyatlarda oilaga o‘zaro yordam berish va qo‘llab-quvvatlash	MTTning oila uchun ochiqligi – har bir ota-onaga uning bolasi qanday yashayotganini va rivojlanishini bilish va ko‘rish imkoniyatini yaratib berishdan iborat.	1

13	Individual yondashuv prinsipiga berilgan ta'rifni ko'rsating.	Ota-onalar bilan muloqotda bo'lgan tarbiyachilar vaziyatni, ota-onalarning kayfiyatini his qilishlari kerak.	Muloqotga ijobiy munosabatni bildiradi va ilk bolalik ta'limi tarbiyachilarining ota-onalar bilan olib boradigan barcha ishlariga asoslanadi.	MTTning oila uchun ochiqdigi – har bir ota-onaga uning bolasi qanday yashayotganini va rivojlanishini bilish va ko'rish imkoniyatini yaratib berishdan iborat.	Pedagogik bilimlarni o'rgatish, targ'ib qilish emas, balki og'ir pedagogik vaziyatlarda oilaga o'zaro yordam berish va qo'llab-quvvatlash	1
14	Murabbiylik emas, hamkorlik prinsipiga berilgan ta'rifni ko'rsating.	Pedagogik bilimlarni o'rgatish, targ'ib qilish emas, balki og'ir pedagogik vaziyatlarda oilaga o'zaro yordam berish va qo'llab-quvvatlash	MTTning oila uchun ochiqdigi – har bir ota-onaga uning bolasi qanday yashayotganini va rivojlanishini bilish va ko'rish imkoniyatini yaratib berishdan iborat.	Ota-onalar bilan muloqotda bo'lgan tarbiyachilar vaziyatni, ota-onalarning kayfiyatini his qilishlari kerak	Muloqotga ijobiy munosabatni bildiradi va ilk bolalik ta'limi tarbiyachilarining ota-onalar bilan olib boradigan barcha ishlariga asoslanadi.	1
15	Ochiqlik prinsipiga berilgan ta'rifni ko'rsating.	MTTning oila uchun ochiqdigi – har bir ota-onaga uning bolasi qanday yashayotganini va rivojlanishini bilish va ko'rish imkoniyatini yaratib berishdan iborat.	Muloqotga ijobiy munosabatni bildiradi va ilk bolalik ta'limi tarbiyachilarining ota-onalar bilan olib boradigan barcha ishlariga asoslanadi.	Pedagogik bilimlarni o'rgatish, targ'ib qilish emas, balki og'ir pedagogik vaziyatlarda oilaga o'zaro yordam berish va qo'llab-quvvatlash	Ota-onalar bilan muloqotda bo'lgan tarbiyachilar vaziyatni, ota-onalarning kayfiyatini his qilishlari kerak	1
16	Oila va jamoatchilik bilan o'zaro hamkorlik shakllari qanday guruhlarga ajratiladi?	guruhli, vizual, shaxsiy.	an'anaviy va noan'anaviy.	nazariy, amaliy va ko'rsatmali.	axborot-tahliliy, dam olish.	1
17	Ota-onalar bolalarning tarbiyasi bo'yicha zarur ma'lumotlarni vizual va axborot materiallari orqali olishadi: ekranlar, stendlar, papkalar, ko'rgazmalar, fotosuratlar, ochiq eshiklar kuni tashkil etish qanday shaki hisoblanadi?	vizual	guruhli	vizual	dasturiy	1
18	Alohida maslahat, suhbatlar olib borish qanday shaki hisoblanadi?	shaxsiy	guruhli	vizual	dasturiy	1
19	Ota-onalar yig'ilishi, guruhli maslahatlar, konferensiyalar tashkil etish qanday shaki hisoblanadi?	guruhli	vizual	vizual	dasturiy	1
20.	Tashkil etishning dam olish shaklida qanday tadbirlarni tashkil etish mumkin?	Bayramlar tadbirlari, sport o'yinlari, ko'rgazmalar, aksiyalar, xayrli ishlar kuni, oilaviy gazetalar, ekskursiya va h.k.	Ota-onalarning qiziqishlarini, ehtiyojlarini aniqlash, pedagoglar, ota-onalar va bolalar orasidagi emotsional aloqalarni o'rnatish.	“Bola sog'lig'ini mustahkamlash va asrash”, “Oila – sog'lom turmush tarzi” davra stollari	ota-onalar yig'ilishi	1

MODUL YUZASIDAN MALAKA ISHI MAVZULARI

1. Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning ta'lim-tarbiya funksiyalarini integratsiyalashning pedagogik asoslari.
2. MTT va oila hamkorligini rivojlantirishga qaratilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlarning pedagogik ahamiyati.
3. MTT, oila va mahalliy jamoatchilik hamkorligida pedagog faoliyatining samarali modellari.
4. Maktabgacha ta'limda oila bilan hamkorlikning an'anaviy shakllari va ularning samaradorligi.
5. Oilalar bilan hamkorlikda innovatsion yondashuvlardan foydalanishning metodik asoslari.
6. Til o'qituvchisining oilalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yishda kreativ yondashuvlari.
7. MTT ta'lim-tarbiya jarayonida ota-onalarning faol ishtirokini tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari.
8. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi asosida til o'qituvchisi va oila hamkorligini tashkil etish metodikasi.
9. MTTda bolalar nutqini rivojlantirishda oila va pedagog hamkorligining o'rni.
10. Oila va MTT hamkorligi asosida bolalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish.
11. MTT va oilaning tarbiyaviy imkoniyatlarini uyg'unlashtirishning samarali usullari.
12. Ota-onalar bilan pedagogik hamkorlikni tashkil etishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.
13. Mahalla va oila hamkorligi asosida bolalarning nutqiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash.
14. Til o'qituvchisining ota-onalar bilan pedagogik muloqot madaniyatini shakllantirish metodikasi.
15. Oila muhitining bolalar nutqiy rivojlanishiga ta'siri va pedagogik tavsiyalar.
16. Ota-onalar bilan hamkorlik orqali bolalarda til o'rganishga motivatsiyani shakllantirish.
17. MTT va oilaning ta'limiy hamkorligida kommunikativ yondashuvning ahamiyati.
18. Oilaviy tarbiya va maktabgacha ta'lim uyg'unligi asosida bolalarda nutq faoliyatini rivojlantirish.
19. "Ilk qadam" dasturi asosida ota-onalar uchun til rivojlantirishga oid metodik tavsiyalarni ishlab chiqish.
20. MTTda ota-onalar bilan hamkorlikni rivojlantirishning innovatsion loyihalari va ularning samaradorligi.

TARQATMA MATERIALLAR

1-tarqatma

OTA-ONALAR UCHUN SO'ROVNOMA

Hurmatli ota-onalar, tarbiyachiga Sizlarning farzandingizni yaxshiroq bilib olishiga yordam bering. Barcha ma'lumotlar maxfiy bo'ladi va faqat bolangizning tarbiyachisi tomonidan ularning rivojlanishi va ta'lim berishni rejalashtirish uchun ishlatiladi. Iltimos, anketani to'ldiring va tarbiyachiga qaytaring. Tashakkur!

1. Bolaning F.I.Sh _____
2. Yashash manzili: _____
3. Uyda ota-ona tomonidan ishlatiladigan (qisqartirilgan) ism _____
4. 4. Tug'ilgan sanasi: _____ Tug'ilgan joy: _____ G' _____
5. Farzandingiz yashaydi:

a) ikkita ota-ona bilan

☐

b) bir ota-ona bilan

☐

v) boshqa kattalar bilan (ko'rsating) _____

6. Aka-ukalarining ismlari va yoshlari _____

7. Opa-singillarning ismlari va yoshlari _____

8. Uy hayvonlari (nomi va zoti) _____

9. Bolaning o'z xonasi bormi? _____
bo'lsa, u kim bilan xonadosh?

Yo'q

10. Bu so'zlarning qaysi biri bolangizni yaxshiroq tasvirlaydi? (tagiga chizing)

a) o'z-o'zini nazorat qilish yetishmaydi yoki o'z-o'zini nazorat qila oladi

b) mustaqil yoki qaram

v) kelishimli yoki kelishmaydi

g) diqqatli yoki beparvo

ye) qoidalarga rioya qiladi yoki qoidalarga rioya qilmaydi

d) ishonchli yoki uyatchan

11. Farzandingiz boshqa bolalardan qanday farq qiladi? _____

12. Farzandingiz nimani o'ynashni yaxshi ko'radi va nimaga qiziqadi? _____

13. Farzandingiz qaysi multfilmni ko'proq yoqtiradi? _____ TV dastur?
_____ Farzandingiz kuniga necha soat televizor ko'radi?

14. Farzandingiz odatda o'ynaydi:

a) bitta o'zi d) bolalar kamroq guruhda

b) o'z yoshidagi bolalar bilan

e) o'zidan kichik yoshdagi bolalar bilan

v) do'sti bilan

j) o'zidan katta yoshdagi bolalar bilan

g) bolalar ko'p guruhdan) o'z yoshidagi bolalar bilan

15. Farzandingiz faqat uyda o'ynaydimi? Hovlida-chi? _____

16. Farzandingiz boshqa oilalarga dam-badam borib turadimi? _____

17. Farzandingizda maxsus rivojlanish xususiyatlari bormi? _____

18) Farzandingiz boshqa shaharlarga sayohat qilganmi? Qaysi shaharlarga? _____

19) Farzandingiz uyda qanday mas'uliyatga ega? _____

20) Bola o'z oilasi bilan nima qilishni yaxshi ko'radi? _____

21) Bola boshqa bolalar bilan qanchalik yaxshi muloqot qiladi? _____

22) Bola kattalar bilan qanchalik yaxshi aloqada bo'ladi? _____

23) Farzandingiz intizomidagi eng katta muammo nima? _____

24) Bolaning intizomini ta'minlash uchun nima qilasiz? _____

24) Farzandingiz MTTga qanday ko'nikadi deb o'ylaysiz? _____

25) Farzandingizda qanday qo'rquvlar bor? _____ Hayvonlar,
qorong'i, kuchli shamol, hayvonlar, begonalar, boshqalar (ko'rsating)

27. Bolangizning yomon odatlari bormi? _____

28. Farzandingiz chap qo'lmi yoki o'ng qo'lmi? _____

Sizning farzandingizdan kutayotgan natijalaringiz _____

OTA-ONALAR BILAN UCHRASHUVLAR BAYONNOMASI

Sana: «____» _____20__ yil.

Ota-onalarning F.I.Sh.: _____

Bolaning ismi va familiyasi: _____

Pedagogning F.I.Sh.: _____

Pedagog baham ko‘rmoqchi bo‘lgan jihatlari:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Ota-onalar baham ko‘rmoqchi bo‘lgan jihatlari:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Bola baham ko‘rmoqchi bo‘lgan jihatlari: *(agar bola uchrashuvda ishtirok etsa):*

1. _____
2. _____
3. _____

Hamma kelishib olgan aniq maqsadlar:

1. _____
2. _____

**MTTDA TURLI TADBIRLARNI O‘TKAZISH DAVRIYLIGI
BO‘YICHA TAVSIYALAR**

№	MTT tadbirlari	O‘tkazish davriyligi	Mas’ullar
1	Pedagogik kengash.	Har chorakda 1 marta, ehtiyojdan kelib chiqib.	MTT rahbari, uslubchi.
2	MTT pedagoglari uchun konsultatsiyalar.	Har oyda 1 marta, ehtiyojdan kelib chiqib.	MTT rahbari, uslubchi.
3	MTT pedagoglari uchun seminar-praktikum.	Yilda 3 marta.	MTT rahbari, uslubchi, jamoa.
4	MTT pedagoglarining jamoaviy namoyishlari.	Yil davomida har bir pedagog 1 tadan jamoaviy namoyish o‘tkazadi.	MTT uslubchisi.
5	MTTning ishlab chiqarish tadbirlari	Har oyda 1 marta, ehtiyojdan kelib chiqib.	MTT rahbari, uslubchi, jamoa ota-onalar.
6	Umumiy ota-onalar majlislari.	O‘quv yilining boshi va oxirida 2 marta, ehtiyojdan kelib chiqib.	MTT rahbari, uslubchi, jamoa ota-onalar.
7	Guruhdagi ota-onalar majlislari.	Har chorakda 1 marta, ehtiyojdan kelib chiqib.	Yosh guruhlari pedagoglari.
8	Ochiq eshiklar kuni.	Yilda 2 marta.	MTT rahbari, uslubchi, jamoa ota-onalar, MTT nazorat kengashi a’zolari.
9	Mahalliy jamoatchilik bilan hamkorlikdagi ish faoliyati.	MTT yillik rejasi asosida.	MTT rahbari, uslubchi, jamoa ota-onalar, MTT nazorat kengashi a’zolari.
10	Maktab bilan hamkorlikdagi ish faoliyati.	MTT yillik rejasi asosida.	MTT rahbari, uslubchi, jamoa ota-onalar, MTT nazorat kengashi a’zolari.
11	Bolalar uchun ko‘ngilochar tadbirlar.	Oyda 2 marta.	MTT rahbari, uslubchi, jamoa ota-onalar, MTT nazorat kengashi a’zolari.
12	MTT bayramlari.	Davlat bayramlarini nishonlash sanalarida.	MTT rahbari, uslubchi, jamoa ota-onalar, MTT nazorat kengashi a’zolari, MFY.

OTA-ONALAR BURCHAKLARINI TASHKIL QILISH BO'YICHA PEDAGOGLARGA TAVSIYALAR

Ota-onalar burchagi o'z ichiga oladi:

1. **GURUH BOLALARINING YOSH XUSUSIYATLARINI O'ZIDA AKS ETTIRADI.** Bolalar rivojlanishiga qo'yilgan davlat talablaridan kelib chiqqan holda yil davomida undagi material yangilanib boriladi, ya'ni bolalarning jismoniy, aqliy, axloqiy, mehnat, estetik tarbiyasiga, bolalar nutqini rivojlantirishga, o'z-o'zini parvarish qilish qobiliyatiga va boshqalarga baho berib boriladi (yil oxirigacha bolalar qanday yutuqlarga erishganligini ko'rsata olasiz) va h.k.
2. **"BIZNING KUNDALIK HAYOTIMIZ".** Bo'limda o'tgan kun to'g'risidagi ma'lumotlar rasmlar, hunarmandchilik, darsda yoki sayrda o'rganilgan qo'shiq matni, eshitilgan musiqa asarining nomi, bolalarga o'qiladigan kitob va boshqalar ko'rinishida taqdim etiladi. Materiallar doimiy ravishda yangilanib turadi. Unda quyidagi takliflar aks etishi mumkin: "Oyi, menga tez aytishni o'rgating": "Oq choynakka ko'k qopqoq, ko'k choynakka oq qopqoq"; "Dada, menga bir topishmoqni ayting": "Pak-pakana bo'yi bor, yetti qavat to'ni bor" va h.k.
3. **BOLALAR HUQUQLARI.** Bu ota-onalar uchun maxsus bo'lim bo'lib, unda MTT va oilada bolalik huquqlariga rioya qilish to'g'risida ma'lumot, yordam so'rab murojaat qilishga oid ma'lumotlar joylashtiriladi: shahar, viloyat, qishloqdagi tegishli tashkilotlarning manzillari va telefon raqamlari, boshqa rasmiy hujjatlar bo'lishi mumkin.
4. **KUN TARTIBI.**
5. **MUTAXASSISLARNING MASLAHATLARI.** Siz gimnastika majmuasini yoki bolani chiniqtirish bo'yicha maslahatlarni (jismoniy tarbiya o'qituvchisi tomonidan tayyorlangan) joylashtirishingiz mumkin, musiqiy rahbar tomonidan darsning repertuari va qaysi asarlarni tinglanganligi haqida ma'lumotlar berilishi mumkin. Agar MTTda logoped/defektolog, chet tili o'qituvchisi, xoreograf va boshqalar kabi mutaxassislar ishlasa, unda ushbu sinflar haqida ma'lumot joylashtirilgan bo'lim bo'lishi kerak. Psixolog, ijtimoiy pedagog, tibbiyot xodimi papkalarga materiallar tayyorlashi mumkin yoki kerak bo'lganda (masalan, sog'liqni saqlash dasturi amalga oshirilmoqda, ijtimoiy nochor oilalar farzandlari yoki boshqa sabablarga ko'ra) ota-onalar uchun burchakda doimiy ustun mavjud bo'lishi kerak.
6. **XABARLAR TAXTASI.** Unda faqat rasmiy ma'lumotlar joylashtirilgan: qachon ota-onalar yig'ilishi bo'lib o'tishi, teatr tomoshasi faoliyati va boshqalar.
7. **TAOMNOMA.**
AXBOROT STENDI. Stendga qo'shimcha ravishda shkaf yoki bolalar tomonidan chizilgan rasmlar, shuningdek, gazeta va jurnallar uchun javon bo'lishi maqsadga muvofiqdir. Vizual targ'ibotning navbatdagi shakli – tematik ko'rgazmalar ota-onalar uchun og'zaki ma'lumotlarni bolalar, ota-onalar, o'qituvchilarning qo'llari bilan chizilgan rasmlar, fotosuratlar, tabiiy narsalar (o'yinchoqlar namunalari, o'yin materiallari, san'at asarlari va boshqalar) bilan to'ldirish.

ATAMALAR IZOHLI LUG'ATI

Asos – o‘zaro bog‘langan ba‘zan esa bir-birining o‘rnini bosadigan fikrlar (g‘

Axloq — jamiyatda qabul qilingan jamoatchilik fikri bilan ma‘qullangan jarayondir. Axloq — kishilarning bir-birlariga, oilaga, jamiyatga bo‘lgan munosabatlarida namoyon bo‘ladigan xatti-harakatlari, xulq-atvorlari, odoblari majmui. Huquqdan farqli ravishda axloq talablarini bajarish-bajarmaslik ma‘naviy ta‘sir ko‘rsatish shakllari (jamoatchilik tomonidan baho berish, qilingan ishni ma‘qullash yoki qoralash) bilan belgilanadi. Axloqni etika fani o‘rganadi.

Axloqiy ong – inson ongida axloqiy tamoyillarning aks etishi bo‘lib, axloqiy qarashlar, tushunchalar, axloqiy e‘tiqod, axloqiy xulq-atvor me‘yorlari va qoidalari, axloqiy tasavvur kabilardan tashkil topadi. Axloqni inson ko‘zi oldida gavdalantiruvchi axloqiy munosabatlar axloqiy ong asosida yuzaga keladi. [Hoshimova M.K. Talabalarining axloqiy tarbiyasini rivojlantirishda ruhiyatga oid bioenergetik bilimlardan foydalanishning nazariy-amaliy asoslari. P.f.dok.diss.avt. T. 2006, 17-b].

Axloqiy tarbiya qanday xatti-harakat qilish kerakligini aytibgina qolmay, balki nima uchun boshqacha emas, bevosita shunday harakat qilish kerakligini tushuntirishga intiladi. Axloqiy tarbiya deganda shakllanayotgan, rivojlanayotgan, o‘lib kelayotgan avlodda xulq-odob me‘yorlariga mos keluvchi sifatlarning shakllanishi tushuniladi. Axloqiy tarbiyalangan shaxslarsiz yetuk kishilik jamiyati qurish mumkin emas. Axloqiy tarbiya shaxsning barkamol shakllanishida asosiy o‘rinni egallaydi.

Ijod – insonning yangi moddiy va ma‘naviy ne‘matlar yaratish faoliyati. Unda inson tafakkuri, xotirasi, tasavvuri, diqqati, irodasi faol ishtirok etadi, butun bilimi, tajribasi, iste‘dodi namoyon bo‘ladi.

Imkoniyat – malaka, ko‘nikma va bilimlarga nisbatan odamning qobiliyatlari qandaydir imkoniyat tarzida namoyon bo‘ladilar. Yerga tashlangan urug‘ ana shu urug‘dan o‘lib chiqishi mumkin bo‘lgan boshqqa nisbatan faqat imkoniyat bo‘lgani kabi (lekin urug‘ faqat tuproqning strukturasi, uning tarkibi, namligi va ob-havo kabilar qulay sharoit yaratsagina unib chiqadi) odamning qobiliyatlari bilim va ko‘nikmalarni egallash uchun faqat imkoniyat g‘isoblanadi. Bu bilim va ko‘nikmalar egallanadimi yoki egallanmaydimi, imkoniyat haqiqatga aylanadimi yoki yo‘qmi – bularning hammasi juda ko‘p sharoitlarga bog‘liqdir. Masalan, atrofdagi odamlar (oilalar, maktab va mehnat kollektividagi odamlar) uning ana shu bilim va ko‘nikmalarni egallashidan manfaatdor bo‘ladilarmi, unga qanday ta‘lim beradilar, ana shu ko‘nikma va malakalar kerak bo‘ladigan g‘amda mustahkamlanadigan mehnat faoliyati qanday tashkil qilingan – imkoniyatning g‘aqiqatga aylanishi ana shularga bog‘liq bo‘ladi.

Innovasion ta‘lim – bo‘lajak mutaxassislarni yangicha joylarda ishlashga tayyorlovchi jarayon bo‘lib, u avval olgan bilimlar asosida ta‘limni takomillashtirish va samarali yangicha yondashuv qilishdan iborat.

Insonparvarlik – kishiga g‘amxo‘rlik, odamzodning qadri, uning erkinligi, qobiliyatlari har tomonlama namoyon bo‘lishi uchun kurashish, insonning baxt-saodati, tenghuquqligi, adolatli hayotini ta‘min etishga intilish, insoniylikning barcha tomonlari yuzaga chiqishga shart-sharoitlar yaratish.

Insof – bu adolat va vijdon amri bilan ish tutish tuyg‘usi va qobiliyati, ishda

Integratsiyalash – lotincha «integer» — umumiylik, «integerara» — umumiylikni to‘ldirish, yaratish, tiklash demakdir.

Intellekt – lotincha so‘z bo‘lib, u odatda aql-idrok, anglash, tushunish, fahmlash ma’nosini anglatadi.

Maktabgacha ta’lim va tarbiya — bolalarni o‘qitish va tarbiyalashga, ularning intellektual, ma’naviy-axloqiy, estetik va jismoniy rivojlanishiga, shuningdek, bolalarni umumiy o‘rta ta’limga tayyorlashga qaratilgan uzluksiz ta’lim turi.

Ma’naviy-axloqiy tarbiya – yosh avlodni xalqning boy milliy-madaniy tarixiy an’analariga, urf-odatlariga hamda umumbashariy qadriyatlarga asoslangan samarali tashkiliy, pedagogik shakl va vositalari ishlab chiqilib, amaliyotga joriy etiladigan tarbiya.

Nutq faoliyati – bu inson tomonidan ijtimoiy tarixiy tajribani o‘zlashtirish va avlodlarga yetkazish yoki kommunikatsiya o‘rnatish yoki o‘z xarkatlarini rejalashtirish maqsadida – tildan foydalanish jarayonidir.

Oila – kishilar hayotining eng muhim qismi, jamiyatning kichik hujayrasi, ijtimoiy-madaniy organizm.

Oila kishilarning hayotiy tabiiy-biologik (jinsiy munosabatlar, uy-ro‘zg‘orni boshqarish), huquqiy (masalan, nikohni fuqarolik holatini qayd etish), ma’naviy (er-xotin, ota-ona va bolalar o‘rtasidagi sevgi, mehr-muhabbat tuyg‘usini va shu kabilar) munosabatlarga asoslangan birlik.

Tanqidiy fikrlash – bu berilgan fikrlar (ma’lumotlar) davrasidan chetga (kengroq bo‘lgan holga) chiqaradigan fikr (ma’lumot) larning mavjudligini idrok qildirish va bunga erishish; mavzu bo‘yicha ma’lumotlarni kengaytirish borasida yangi o‘lchovlarni yaratish; tegishli muammolarni izlash va ular optimal yechimlarini topish.

Tarbiya — bu jamoa va tarbiyachilarning tarbiyalanuvchiga shaxsni mazmunan maqsadli shakllantirishdan iborat bo‘lgan, maxsus tashkil etilgan, maqsadli va boshqariladigan ta’siri. Shu bilan birga, ta’lim tashkilotida va oilada ta’lim va tarbiya o‘zaro uzviy bog‘liqdir.

Xulq-atvor — bu shaxsning biror kishi yoki narsaga (masalan, shaxsga, guruhga, tashkilotga, masalaga, hodisaga, belgiga) nisbatan umumiy psixologik munosabati. Xulq-atvor ko‘nikmalari odatda to‘rt komponentdan iborat: xatti-harakat obekti haqidagi e’tiqod va fikrlar, obektga nisbatan hissiyot yoki tuyg‘ular, obektni baholash (ijobiy yoki salbiy) va obektga nisbatan o‘zini qanday tutishga moyillik.

Kuzatish – bu bolani ishlayotgan yoki o‘ynayotgan paytda kuzatib borish, uning faoliyatiga aralashmaslik.

Pedagogik qo‘llab-quvvatlash – pedagogning jismoniy va ruhiy salomatligi, ta’limda muvaffaqiyatli rivojlanishi, hayoti va kasbiy o‘zini-o‘zi belgilashi bilan bog‘liq individual muammolarni hal qilishda tezkor yordam ko‘rsatish bo‘yicha faoliyati.

Hamkorlik – ta’lim beruvchi va ta’lim oluvchilarning o‘zaro muloqotiga asoslangan ijodiy faoliyat jarayoni.

Hamkorlik pedagogikasi – bu hamkorlik pedagogik texnologiyasi. Ta’lim beruvchilar va oluvchilarning o‘zaro muloqotiga asoslangan shaklda ta’lim berishga asoslangan tizim.

FOYDALANISHGA TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOT VA MANBALAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 16-dekabrda "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida" O'RQ-595-son Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-mayda "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" PQ-4312-son Qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13-mayda "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 391-son Qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabrda "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida" 802-son Qarori.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 11-avgustda "Reabilitatsiya markaziga ega bo'lgan davlat ixtisoslashtirilgan ko'p tarmoqli maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan O'zbekiston Respublikasi Hukumatining ayrim qarorlariga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida" 510-son Qarori.
6. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirining 2018-yil 21-noyabrda "Maktabgacha ta'lim muassasasining kuzatuv kengashi haqidagi namunaviy nizomini tasdiqlash to'g'risida" 2-MX-son buyrug'i.
7. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirining 2018-yil 6-dekabrda "Maktabgacha ta'lim muassasalarining Kuzatuv Kengashlari faoliyatini tashkil etish haqida" 239-son buyrug'i.
8. Maktabgacha ta'lim vazirining 2020-yil 15-dekabrda "Maktabgacha ta'lim muassasasining kuzatuv kengashi haqidagi namunaviy Nizomni tasdiqlash to'g'risida buyruqqa o'zgartirishlar kiritish haqida" 199-son buyrug'i.
9. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirining 2021-yil 12-iyulda "Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz metodik xizmat ko'rsatish ishlarini yanada rivojlantirish to'g'risida" 128-son buyrug'i.
10. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining 2025-yil 29-avgustda "MTT pedagoglarining ish hujjatlarini tasdiqlash to'g'risida" 323-son buyrug'i.
11. Grosheva I.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Yevstafyeva L.G., Maxmudova D.T., Nabixanova Sh.B., Pak S.V., Nazarova V.A., Isxakova M.R., Abdunazarova N.F. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi (takomillashtirilgan ikkinchi nashr) Toshkent 2022-yil (o'zbek va rus tillarida)
12. Abdullayeva N.Sh. Kelajak sari ilk ta'lim bilan: Variativ ta'lim ; – T.: "Iqtisod-moliya", 2020. – 104 b.
13. Gosheva I.V., Djanpeisova G.E., Mikailova U.T., Ismailova M.A., Kenjabaeva D.A., Gulyamova N.B., Miftaeva N.A "O'yin orqali ta'lim berish" Uslubiy qo'llanmasi, T — 2020